

تبیین عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی در دوره آموزش عمومی

The Components of Economic Education Curriculum in General Education

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴/۰۹/۱۳۹۸؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۹/۱۲/۱۳۹۸

B. Seyedi

P. Ahmadi (Ph.D)

Abstract: Even though upstream documents have emphasized on economic education, bout recent status of this field is vague and Few studies are conducted investigating goals, content, teaching methods and assessment. The present paper aim to explain ten curriculum components in relation to economic education in general education. For this purpose, all studies conducted from 1995 to 2019 in other countries and from 2006 to 2019 in Iran were survey and 52 studies were selected and through six-step model for Meta synthesis their components were provided. To gather the required data, the worksheet form and Cohen's kappa coefficient were used in order to ensure the reliability, and open and axial coding methods from software Nvivo-8 was employed for data analysis phase. According to the results, economic education goals include familiarizing with basic concepts and moral values in elementary level and promoting economic skills and competencies in the secondary level. The content should be design based on the goals and active teaching strategies are recommended. The teacher plays the role of facilitator and diverse materials and resources could be used. The class activities should be conducted in small groups. The time and location are inflexible and the qualitative assessment methods are important.

Keywords: economic education, curriculum, synthesis inquiry, general education

بتول سیدی^۱

پروین احمدی^۲

چکیده: اگر چه اسناد بالادستی بر حیطه تربیت اقتصادی در برنامه درسی دوره آموزش عمومی تأکید کرده‌اند اما جایگاه کنونی این حیطه علمی مبهم است و اندک پژوهش‌های انجام شده، عناصر هدف، محتوا، روش تدریس و ارزشیابی را مورد توجه قرار داده‌اند. بنابراین، هدف مقاله حاضر تبیین عناصر دهگانه برنامه درسی در ارتباط با تربیت اقتصادی است. در این راستا، مطالعات انجام شده طی سال‌های ۱۳۹۸-۱۳۸۵ در داخل و سال‌های ۲۰۱۹-۱۹۹۵ در خارج از کشور با موضوعات تربیت اقتصادی، سواد اقتصادی، عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی و آموزش اقتصاد به عنوان جامعه آماری جستجو و پس از مطالعات لازم، ۵۲ پژوهش به عنوان نمونه انتخاب و با روش سنتزپژوهی شش مرحله‌ای روبرتس، ترکیبی بهینه از نتایج آنها ارائه شده است. برای فراهم آوردن اطلاعات مورد نیاز، از کاربرد و برای اطمینان از میزان پایایی، از ضریب کاپای کوهن استفاده شد؛ همچنین جهت تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Nvivo-8 استفاده گردید. طبق یافته‌های پژوهش اهداف تربیت اقتصادی دوره‌ابتدایی، آشنایی با مفاهیم پایه و ارزش‌های اخلاقی و در دوره متوسطه پرورش مهارت‌ها است. محتوا در هر دو دوره منطبق بر اهداف بوده و رویکردهای فعال تدریس مناسب‌اند. معلم نقش راهنما و تسهیل‌گر دارد و می‌توان از منابع متنوع استفاده کرد. زمان و مکان انعطاف‌پذیر بوده، فعالیت‌ها باید در قالب گروه‌های کوچک انجام پذیرد و انواع روش‌های ارزشیابی کیفی اهمیت دارند.

کلیدواژه‌ها: تربیت اقتصادی، برنامه درسی، سنتزپژوهی، دوره آموزش عمومی

b.seyedi2000@gmail.com

pahmadi@alzahra.ac.ir

۱. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه الزهرا

۲. دانشیار گروه برنامه‌ریزی درسی دانشگاه الزهرا (نویسنده مسئول)

مقدمه

انسان بدون تربیت نمی‌تواند به حیات خود ادامه بدهد و به دلیل داشتن ابعاد چندگانه، نیازمند ساحت‌های تربیتی مختلفی است که در این میان می‌توان تربیت اقتصادی را یکی از مهمترین آنها دانست، زیرا نه تنها فرد بلکه همه کسانی که به نوعی با او در ارتباط هستند از این ساحت تربیتی متأثر می‌شوند. به گونه‌ای که حیات جامعه وابسته به تربیت اقتصادی است.

شرایط اقتصادی بر تمام ابعاد زندگی تأثیر می‌گذارد. مکان زندگی، نوع خوراک و پوشاک، مدرسه و دانشگاه محل تحصیل، انتخاب شغل و صلح و ثبات کشورها و جهان همه متأثر از شرایط اقتصادی هستند. مسایلی مانند بیکاری، تورم، کاهش منابع طبیعی، اختلاس و فقر همواره تیتراهای خبری رسانه‌های مختلف را به خود اختصاص داده‌اند. رویارویی با چنین مشکلاتی مستلزم تلاش شهروندانی است که با به کارگیری معرفت لازم درباره مسایل و موضوعات اقتصادی، توانایی تصمیم‌گیری عاقلانه و آگاهانه را داشته باشند.

نیروی انسانی سرمایه اصلی هر کشوری است که تربیت صحیح آن تضمین‌کننده استقلال فرهنگی، اقتصادی و سیاسی محسوب می‌شود. جوامع امروزی در همه زمینه‌ها با مشکلات فراوانی رو به رو هستند. بسیاری از این مشکلات ریشه در ناآگاهی و بی‌سوادی اقتصادی دارند و همه افراد جامعه را درگیر ساخته‌اند. کودکان و نوجوانان طی فرایند رشد و در جریان جامعه‌پذیری رسمی و غیررسمی، مفاهیم و مسایل اقتصادی را تجربه می‌کنند، به معناسازی تجربه‌هایشان در این زمینه می‌پردازند و رفتارهای فردی و جمعی خود را بر اساس آن شکل می‌دهند، اما این احتمال وجود دارد که به علت ضعف دانش و سواد اقتصادی لازم، تجربه‌اشان از موضوعات اقتصادی محدود شود و در نتیجه درک نادرست از مفاهیم و موضوعات اقتصادی، اثرات جبران‌ناپذیری بر رشد و پیشرفت همه جانبه فرد و جامعه داشته باشد. بنابراین، وجود نهاد آموزش و پرورش برای غنای تجارب اقتصادی شهروندان ضروری به نظر می‌رسد.

مطالعه اقتصاد در مقایسه با سایر حوزه‌های علوم اجتماعی تأثیرات مهم و بلندمدتی بر همه ابعاد زندگی دارد. دانش‌آموزان در زمان حال و آینده با مفاهیم، اصول و مسایل اقتصادی مختلفی مواجه می‌شوند، بنابراین در جریان آموزش عمومی نیاز دارند این موارد در برنامه

درسی آنها گنجانده شود. درک مفاهیمی همچون عرضه و تقاضا، هزینه‌های فرصت، رکود، چرخه‌کار، منابع، کمیابی و رشد اقتصادی دانش‌آموزان را به تحلیل سؤالات اقتصادی در سطح محلی، ملی و بین‌المللی توانمند خواهد ساخت. در بیشتر کشورهای توسعه یافته تربیت اقتصادی بخشی جدایی‌ناپذیر از برنامه درسی دوره عمومی است و بر فراگیری مفاهیم اقتصادی، کسب نگرش‌ها و دانش‌های مرتبط با آن قبل از ورود به دوره آموزش عالی تأکید می‌شود.

کودکان در زندگی روزمره با مسایل و موضوعات اقتصادی زیادی مواجه می‌شوند. بنابراین، تربیت اقتصادی می‌تواند به رشد شیوه تفکر اقتصادی در آنها کمک کند (کوریلسکی^۱)، اگر کودکان در دوره ابتدایی متناسب با رشد خود مفاهیم اقتصادی را فرا بگیرند، قابلیت‌های شهروندی و درک بهتر آنان از وقایع، موضوعات و مسایل اقتصادی افزایش خواهد یافت و در آینده به تصمیم‌گیرندگانی آگاه و کارا در قبال زندگی شخصی، جامعه‌ملی و جامعه-جهانی تبدیل خواهند شد (سیتز^۲، ۱۹۸۸). جیمز توبین^۳ برنده جایزه نوبل اقتصاد درباره اهمیت توجه به تربیت اقتصادی در دوره آموزش عمومی می‌گوید: «اهمیت سواد اقتصادی واضح است. فارغ‌التحصیلان دوره متوسطه در سراسر زندگی خود به عنوان نان‌آوران، مصرف‌کنندگان، شهروندان و رأی‌دهندگان انتخاب‌های اقتصادی فراوانی خواهند داشت و افراد زیادی آنها را با اطلاعات اقتصادی درست و نادرست مواجه خواهند ساخت؛ بنابراین، توجه به تربیت اقتصادی قبل از ورود به آموزش عالی بسیار مهم است» (والستاد^۴، ۲۰۰۷: ۲).

فقدان و نارسایی مهارت، دانش و نگرش‌های اقتصادی دانش‌آموختگان نظام آموزشی کشور با ورود به زندگی خانوادگی و عهده‌دار شدن مسئولیت‌های اجتماعی مختلف آشکار می‌شود. به گونه‌ای که آنها در زندگی فردی و در مواجهه با موقعیت‌ها و شرایطی که صبغه اقتصادی دارند به نحو شایسته حضور نمی‌یابند و همچنین در تفسیر و تعبیر تحولات و وقایع اقتصادی جامعه فاقد توانایی‌های لازم هستند و آموخته‌های قبلی آنها چه رسمی و از طریق برنامه‌های درسی آشکار و چه غیر رسمی و از طریق برنامه‌های پنهان خانواده و سایر نهادها،

-
1. Kourilsky
 2. Seiter
 3. James Tobin
 4. Walstad

ارتباط چندانی با مسایل و مفاهیم اقتصادی روزمره زندگی ندارد (طغیانی و پیغامی، ۱۳۹۵). این وضعیت موجب نگرانی والدین، معلمان، اساتید دانشگاه و پژوهشگران شده و آنها را به تأمل و چاره‌جویی واداشته است. از دیدگاه سیاست‌گذاران تعلیم و تربیت، برنامه درسی و رویکردهای آن نسبت به آموزش اقتصاد در دوره آموزش عمومی مهم می‌باشند. زیرا با تدارک فرصت‌های مناسب، دانش‌آموزان را در معرض تجاربی قرار می‌دهند که بتوانند مهارت‌ها، گرایش‌ها و رفتارهای اقتصادی خود را شکل بدهند.

تربیت اقتصادی واقعی دانش‌آموزان را به سواد اقتصادی و توانایی به کارگیری ابزارها و مهارت‌های مهم زندگی مجهز می‌سازد به گونه‌ای که شکست در تربیت اقتصادی کودکان و نوجوانان، به منزله شکست در تمامی ساحت‌های تربیتی محسوب می‌شود. تصمیم‌گیری در چارچوب نقش‌های مصرف‌کننده، تولیدکننده و سرمایه‌گذار زمانی فراهم می‌شود که افراد جامعه مفاهیم اقتصادی و کاربرد آنها را درک کنند و تصمیم‌های اقتصادی مؤسسه‌ها، دولت و افراد را تشخیص دهند. تربیت اقتصادی برای سلامت اقتصاد محلی و ملی جوامع، امری ضروری است و به شهروندان اجازه می‌دهد طرح‌هایی را برای آینده مالی موفق خود تدوین کنند، درک بهتری از سیاست‌گذاری‌های دولت داشته باشند و مهارت‌های لازم را برای رسیدن به اهداف شخصی کسب نمایند (سانتامرو^۱، ۲۰۰۳).

شواهد موجود نشان می‌دهد رد پای تربیت اقتصادی در سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش ضعیف است و برنامه درسی رسمی موجود در نظام آموزشی نتوانسته به نحو شایسته به تربیت اقتصادی کودکان و نوجوانان بپردازد (کاکو جویباری، ۱۳۹۲)؛ همچنین در سند تحول بنیادین صرفاً به بیان کلیات بسنده شده، بعضی از مفاهیم اقتصادی مهم نادیده گرفته شده، چگونگی و نوع تلفیق بیان نشده و عناصر مهم برنامه درسی به خوبی مشخص نشده‌اند. از سویی، دانش‌آموزان درک درستی نسبت به اقتصاد ندارند، گفتار و رفتار آنها در این مورد متناقض است و این موضوع به خوبی برای آنها تبیین نشده است (ابراهیمی هرستانی، ۱۳۹۷)؛ بنابراین، در پژوهش حاضر تلاش می‌شود بر اساس مطالعات انجام شده، الگویی برای تبیین

عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی طراحی گردد. در همین راستا سؤال اساسی پژوهش این گونه مطرح شد:

یافته‌های پژوهشی، عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی دوره آموزش عمومی را چگونه تبیین می‌کند؟

مبانی نظری و پیشینه

اگر چه تربیت اقتصادی از دیرباز مورد توجه فرهنگ‌ها، مکاتب، تمدن‌ها و ادیان الهی و بشری بوده و آنها به شیوه‌های مختلف در قالب آموزه‌های اخلاقی، فلسفی، عرفانی و حقوقی سعی در فرهنگ‌سازی و رفتارسازی آن در میان پیروان و وابستگان خود داشتند (طغیانی و پیغامی، ۱۳۹۵)، اما در اوایل سال ۱۹۴۹ میلادی با تأسیس شورای مشترک تربیت اقتصادی^۱ در آمریکا مفهوم تربیت اقتصادی به طور رسمی معرفی و وارد برنامه‌های درسی دوره آموزش عمومی شد و بعد از آن افراد علاقه‌مند، تعاریف و دیدگاه‌های خود را درباره این موضوع بیان کرده‌اند. از دیدگاه بکر^۲ تربیت اقتصادی شامل همه مهارت‌ها و توانمندی‌هایی است که بر دانش آموزش اقتصاد متمرکز است و شامل محتوای آموزشی، روش‌های آموزش و تدریس، ارزیابی این روش‌ها و به طور کلی اطلاعات اقتصاد عمومی است که از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه مورد توجه معلمان است و نیاز است که دانش‌آموزان به آنها دست یابند (پیغامی و تورانی، ۱۳۹۰).

کامینسکی^۳ (۱۹۹۶: ۶) معتقد است که «منظور از تربیت اقتصادی، همه تلاش‌های آموزشی برای آماده ساختن یادگیرندگانی با دانش، توانایی، مهارت، انگیزه و نگرش‌هایی است که آنها را به سازماندهی و مقابله با موقعیت‌های زندگی آینده در شرایط مختلف اقتصادی در ابعاد سیاسی، قانونی، فنی و اخلاقی در سطوح اقتصادی خصوصی و جهانی قادر می‌سازد».

شورای ملی تربیت اقتصادی آمریکا^۴ (۲۰۰۷: ۱) تربیت اقتصادی را چنین تعریف می‌کند «کمک به دانش‌آموزان در کسب مهارت‌های واقعی زندگی و به منظور تفکر و انتخاب آگاهانه

1. Joint Council Of Economic Education
2. Becker
3. Kaminski
4. National Council Of Economic Education

به عنوان افرادی در نقش مصرف‌کنندگان، پس‌اندازکنندگان، سرمایه‌گذاران، شهروندان، نیروی کار و مشارکت‌کنندگان فعال در اقتصاد جهانی».

از دیدگاه آنتونی، اسمیت و میلر^۱ (۲۰۱۴) تربیت اقتصادی چیزی است که موجب ایجاد و شکل‌گیری «دانش و مفاهیم اقتصادی» و «سواد و مهارت اقتصادی» لازم جهت پاسخ‌گویی و مواجهه با مسائل و مشکلات اقتصادی در زندگی روزمره دانش‌آموزان می‌گردد.

آکاروهو^۲ (۲۰۱۸) معتقد است تربیت اقتصادی در معنای دقیق می‌تواند به عنوان یک فرایند، علم و محصول دیده شود:

۱- به عنوان یک فرایند، تربیت اقتصادی شامل یک مرحله زمانی برای پرورش مهارت‌ها و ارزش‌های مورد نیاز فراگیران یا به عبارت دیگر، شامل آماده‌سازی فراگیران به عنوان افراد برخوردار از سواد و مهارت‌های ارزشمند اقتصادی به منظور بهبود استانداردهای زندگی و مشارکت دادن آنها در ماجراجویی‌های معنادار اقتصادی است.

۲- به عنوان یک علم، مجموعه دانش سازماندهی شده که به پژوهش‌ها و آزمون‌های علمی ربط دارد.

۳- به عنوان یک محصول یا فرآورده، شامل پرورش مهارت‌ها، ارزش‌ها و قابلیت‌هایی در فراگیران است که از نظر استخدام‌کنندگان نیروی کار و جامعه مطلوب هستند.

امروزه در ادبیات متعارف، منظور از تربیت اقتصادی برنامه‌ها و اقداماتی است که اغلب کشورها برای فرهنگ‌سازی حوزه اقتصاد به اجرا در می‌آورند. بررسی و مطالعه تجربه‌های جهانی به ویژه در دهه‌های اخیر نشان می‌دهد که آنها تلاش‌های نظامندی را در این راستا برای مقاطع سنی گوناگون از کودکی تا بزرگسالی انجام داده‌اند تا به این وسیله بتوانند نسلی را برای ورود به اجتماع آماده نمایند که نه تنها مفاهیم اقتصادی را بداند بلکه به بهترین وجه، حائز مهارت تفکر اقتصادی بوده و ضمن بهره‌مندی از یک منطق فکری، قابلیت تحلیل شرایط مختلف اقتصادی و تصمیم‌گیری و انتخاب بهینه را داشته باشد (زاهدی وفا و طغیانی، ۱۳۹۱).

تربیت اقتصادی از دیدگاه اسلام عبارت است از: «ایجاد آمادگی‌های لازم در متری به نحوی که ضمن شناخت استعداد اقتصادی خود، بتواند آن را به بهترین وجه شکوفا سازد و با اتخاذ

1. Anthony, Smith And Miller

2. Akarowhe

میان‌روی از منابع موجود به نحوی بهره‌برداری کند که ممکن و میسر باشد و در طریق تولید، توزیع و مصرف شریعت الهی را در نظر داشته‌باشد و هم این فعالیت‌ها را در جهت قرب به خدا و کسب رضای او به انجام رساند» (ایمانی، ۱۳۹۱: ۶). از دیدگاه مطهری (نقل از یوسف‌زاده و آداک، ۱۳۹۷) اسلام دو نوع پیوند با اقتصاد دارد: پیوند مستقیم از طریق یک سری مقررات اقتصادی درباره مالکیت، مبادلات، مالیات‌ها، ارث، مباحات و صدقات، وقف، مجازات‌های مالی یا مجازات‌ها در زمینه ثروت و پیوند غیرمستقیم از طریق اخلاق، مانند سفارش به امانت، عدالت، احسان و منع دزدی و خیانت و رشوه.

تمامی دیدگاه‌ها و تعاریف بیانگر چند ویژگی اساسی در تربیت اقتصادی هستند که عبارتند از:

۱- پرورش ارزش‌ها و مهارت‌ها و ارتقای دانش‌های مورد نیاز در فراگیران

۲- کاربرد رویکرد علمی در فرایند آموزش و یادگیری

۳- کمک به بهبود استانداردهای زندگی فراگیران

۴- کمک به فراگیران برای مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی معنادار

۵- آماده کردن فراگیران برای دنیای کار

۶- کمک به فراگیران در جهت رشد و توسعه جامعه

تربیت اقتصادی یکی از مهمترین ابزار جامعه‌پذیری اقتصادی است. از دیدگاه پیاژه دانش و اطلاعات تأثیر مهمی بر ساختار منطقی ذهن دارند. تفکر اقتصادی (درک جهان اقتصادی) نیازمند اطلاعات برای رشد است و با سازماندهی اطلاعات، دانش اقتصادی کودکان افزایش می‌یابد؛ بنابراین تفکر اقتصادی مبنای دانش اقتصادی است؛ همچنین نوجوانی دوره‌ای است که دانش و نگرش اقتصادی منظم‌تر و هماهنگ‌تر و نوجوان از لحاظ ذهنی آماده درک مفاهیم اقتصادی انتزاعی می‌شود (اوتو و سریدو^۱، ۲۰۱۸)؛ بنابراین توجه به ویژگی‌های رشد کودکان و نوجوانان در طراحی برنامه درسی تربیت اقتصادی اهمیت فراوانی دارد.

پژوهش‌های کمی به شیوه سنتزپژوهی درباره برنامه درسی تربیت اقتصادی و عناصر آن در داخل و خارج از کشور انجام شده است که در ادامه به آنها پرداخته می‌شود.

قندهاری و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان «تبيين اهداف تربیت اقتصادی دوره ابتدایی در ایران مبتنی بر سنتز پژوهی» انجام داده‌اند. آنها پس از بررسی منابع پایه و اصلی در حوزه

Archive of SID

اقتصاد اسلامی مانند کتاب دو جلدی «اقتصادنا» تألیف شهید صدر و کتاب شهید مطهری با نام «نظری به نظام اقتصادی اسلام» و همچنین ادبیات ایران در دو بخش اشعار و ضرب‌المثل‌ها، اهداف تربیت اقتصادی را در چهار خوشه ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های اجتماعی، مفاهیم اقتصادی و اخلاق اقتصادی بیان کرده‌اند.

کشتی‌آرای، عمادزاده و یزدانی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «جامعه‌شناسی مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی برای طراحی در برنامه آموزش و پرورش ایران» کلیه مقالات و متون مرتبط با مؤلفه‌های اقتصاد مقامتی را به شیوه سنتزپژوهی مورد بررسی قرار داده‌اند، یافته‌های پژوهش نشان داد که مؤلفه‌های اصلاح الگوی مصرف، تکیه بر ظرفیت‌های داخلی، دانش‌محوری، فسادستیزی، تأمین امنیت اقلام راهبردی، خودکفایی و مردم‌محوری جهت بسترسازی در برنامه درسی آموزش و پرورش ایران مناسب هستند.

آماجیر^۱ و همکاران (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان «برنامه‌های تربیت‌مالی برای کودکان و نوجوانان» انجام داده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد برنامه‌های درسی مدرسه‌محور می‌تواند سواد مالی و اقتصادی کودکان و نوجوانان را بهبود بخشد، استفاده از روش‌های تدریس فعال، تأثیرات مثبتی بر رفتار اقتصادی و مالی کودکان و نوجوانان دارد و توجه به یادگیری تجربی و درگیر ساختن کودکان و نوجوانان در فعالیت‌های مربوط به زندگی واقعی، اهمیت زیادی در تغییر نگرش آنها نسبت به مسایل اقتصادی دارد.

آسارتا، جنینگز و گریمز^۲ (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان «بازنگری تربیت اقتصادی: سهم ۲۵ ساله مجله اقتصاددان آمریکایی» انجام داده‌اند. پس از مرور و ترکیب نتایج ۷۰ مقاله چاپ شده در فاصله سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵ در رابطه با تربیت اقتصادی، یافته‌ها نشان داد که مقالات موضوعاتی مانند طراحی برنامه درسی، به کارگیری شیوه‌های فعال آموزش، ارزشیابی کیفی و محتوای برنامه درسی را مورد بررسی قرار داده و از توجه به سایر عناصر غافل مانده‌اند.

- واتز^۳ (۲۰۰۵) پژوهشی با عنوان «بررسی دستاوردها و برنامه‌های اثربخش تربیت اقتصادی قبل از آموزش عالی» انجام داد. ایشان با بررسی یافته‌های پژوهش‌ها و مقالات در

1. Amagir
2. Asarta, Jennings And Grimes
3. Watts

فاصله سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۵، نشان داد که توجه به مهارت‌های شناختی و غیرشناختی دانش‌آموزان در تدوین محتوا، تربیت معلمان شایسته و راهنما، استفاده از ویدئوهای آموزشی و کامپیوتر به عنوان ابزار کمک آموزشی و سازماندهی تلفیقی محتوا از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر یادگیری اقتصاد در دوره آموزش عمومی هستند.

جمع‌بندی پژوهش‌های انجام شده در ارتباط با موضوع نشان می‌دهد که عناصر (هدف، محتوا، روش‌های تدریس و ارزشیابی) بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند و به سایر عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی توجه چندانی نشده است؛ بنابراین، بررسی پژوهش‌های مختلف درباره هر یک از عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی و دستیابی به ترکیبی جدید از یافته‌های آنها برای تبیین همه عناصر برنامه درسی ضرورت دارد.

روش پژوهش

در پژوهش حاضر از روش سنتزپژوهی استفاده شده که شامل ترکیب ویژگی‌ها و عوامل خاص ادبیات تحقیق است. سنتزپژوهی تلاش دارد پژوهش‌هایی را که پوشش می‌دهد، تحلیل کرده و تعارضات موجود در ادبیات آن را حل کند و موضوعات اصلی را برای تحقیقات آینده مشخص نماید (کوپر و هدگز^۱، ۲۰۰۹). در این روش مطالعات مختلف و شاید پراکنده‌ای که می‌توانند با نیازهای خاص میدان عمل مرتبط باشند، گردآوری و سپس با هم پیوند یافته و کل مجموعه دانش حاصله در قالبی متناسب با نیازهای کنونی مورد ارزیابی، سازماندهی مجدد و تفسیر قرار می‌گیرند. از این رو در این روش صرف قرار دادن دانش‌های قبلی مد نظر نیست، بلکه بر ترکیب یافته‌های گوناگون در چارچوبی مشخص که روابطی جدید را در پی دارد، مورد تأکید است (شورت^۲، ترجمه مهرمحمدی، ۱۳۹۶).

از این رو جامعه آماری پژوهش شامل همه مقالات علمی-پژوهشی، پایان‌نامه‌های ارشد، رساله‌های دکتری و کتاب‌های چاپ شده بین سال‌های ۹۸-۱۳۸۵ در داخل کشور و سال‌های ۲۰۱۹-۱۹۹۵ در خارج از کشور است که موضوع آنها تربیت اقتصادی، برنامه درسی تربیت اقتصادی و سواد اقتصادی در دوره ابتدایی تا پایان متوسطه است. انتخاب دوره زمانی ذکر شده در داخل کشور از آن جهت بوده که طی این سال‌ها بر اساس یافته‌های پژوهش‌هایی که بیشتر

1. Cooper & Hydegges

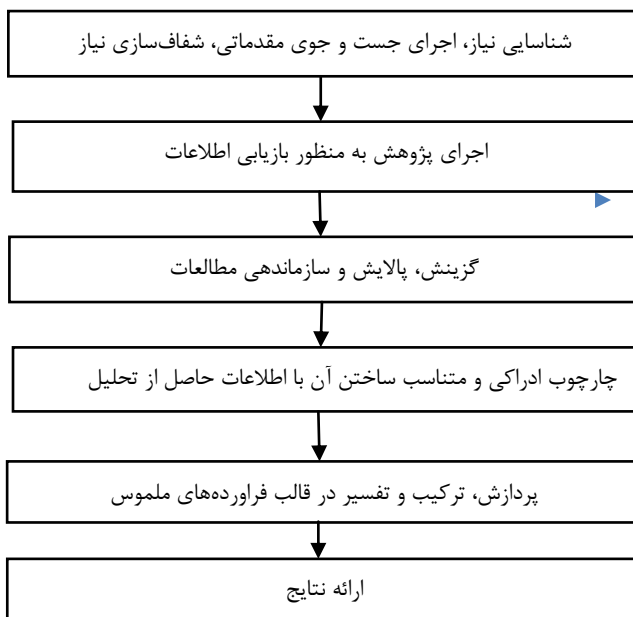
2. Short

به شیوه تحلیل محتوا انجام شده‌اند، صرفاً سعی گردیده وضعیت محتوای تربیت اقتصادی در برنامه درسی دوره‌های مختلف تحصیلی مشخص شود و سایر عناصر برنامه درسی مورد توجه قرار نگرفته‌اند؛ همچنین اندک پژوهش‌هایی که در رابطه با این موضوع به طراحی الگو پرداخته‌اند فقط عناصر (اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و سنجش و ارزشیابی) را مورد توجه قرار داده و از توجه به سایر عناصر غافل مانده‌اند. دلیل انتخاب فاصله زمانی انتخاب شده در خارج کشور این بوده که کشورهای زیادی با تأثیرپذیری از روند تربیت اقتصادی آمریکا، به اهمیت این موضوع در پیشرفت جامعه پی برده و پژوهش‌های زیادی را در سطح قبل از دبستان تا آموزش عالی در رابطه با یک یا چند عنصر برنامه درسی در ارتباط با تربیت اقتصادی انجام داده‌اند. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال تبیین همه عناصر (دهگانه) برنامه درسی بر اساس ترکیب نتایج پژوهش‌های مختلف است و بر اساس ملاک‌های خروج ۵۲ پژوهش را به عنوان نمونه مورد بررسی قرار می‌دهد.

برای فراهم آوردن اطلاعات مورد نیاز، از فرم کاربرگ طراحی شده توسط پژوهشگر استفاده شد. برای اطمینان از نحوه کدگذاری، از دو نفر ارزشیاب خواسته شد کدگذاری را دوباره انجام دهند. به منظور تأیید پایایی، از فرمول ضریب کاپای کوهن استفاده شد و میزان توافق بین ارزشیابان ۰/۸۷ بدست آمد که نشان دهنده ۸۷ درصد توافق در کدگذاری‌ها بود.

$$\text{kappa} = \frac{(p_o - p_e)}{1 - p_e} \text{ ضریب کاپای کوهن}$$

همچنین برای تحلیل داده‌ها و کدگذاری باز، محوری و گزینشی از نرم افزار Nvivo-8 و برای تحلیل یافته‌ها از الگوی شش مرحله‌ای سنتز پژوهی روبرتس استفاده شده است که این مراحل در شکل ۱، قابل مشاهده است.

۱- شناسایی نیاز، اجرای جست و جوی مقدماتی، شفاف‌سازی نیاز

برنامه درسی یکی از مهم‌ترین عناصر موفقیت یا شکست نظام‌آموزشی محسوب می‌شود و مبنایی مناسب برای ارائه دانش، تغییر نگرش و آموزش مهارت‌ها به دانش‌آموزان است. بنابراین، بررسی وضعیت برنامه درسی از این جهت مهم است که تصویر دقیقی از کمیت و کیفیت توجه به مضامین و موضوعات مختلف را نشان می‌دهد و در نتیجه، بینش‌های لازم را برای برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران جهت طراحی، تدوین و بازنگری حیطه‌ها و ساحت‌های مختلف یادگیری فراهم می‌آورد (مهرمحمدی و محمودی، ۱۳۹۱). دانش‌آموزان در دوره آموزش عمومی به لحاظ ماهیت زیستی، روانی و به ویژه اجتماعی ویژگی‌های خاصی دارند. یکی از این ویژگی‌ها حس استقلال‌طلبی اقتصادی است. بنابراین نظام آموزشی باید از مسیر برنامه درسی رسمی زمینه شکوفایی این حس را فراهم سازد، اما جست و جوی مقدماتی مطالعات نشان داد که همه عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی به خوبی تبیین نشده‌اند لذا

طراحی الگویی برای تبیین همه عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی در دوره آموزش عمومی ضروری است.

۲- اجرای پژوهش به منظور بازیابی اطلاعات

این مرحله به جست و جوی منابع مربوط به نیاز اصلی پژوهش اختصاص دارد. از آنجایی که مبنای این پژوهش برنامه درسی تربیت اقتصادی و عناصر آن است. تلاش شد تا بررسی و تحلیل پژوهش‌های صورت گرفته بر روی برنامه درسی و عناصر آن انجام شود. از این رو ابتدا کلیه پژوهش‌های علمی معتبر شامل (کتاب‌ها، پایان نامه‌های کارشناسی ارشد، رساله‌های دکتری و مقالات علمی-پژوهشی) مربوط به دوره آموزش عمومی از طریق جست و جوی کلید واژه‌هایی همچون تربیت اقتصادی، برنامه درسی اقتصاد، سواد اقتصادی و آموزش اقتصاد از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی از جمله: Civilica, Sid, Noormags, Magiran, علم نت، پرتال جامع علوم انسانی و پژوهشگاه علوم و فن‌آوری اطلاعات (IranDoc) و همچنین پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی از جمله: Scopus, Google, Emerald, Science direct, Libgen, Scientific Information Database, Taylor & Francis, Sage, Worlds scientific, Spring link, Eric, oad, Ethos, Wiley, ProQuest, Google Scholar, Virascience, Web of Science شناسایی و سپس با توجه به هدف تحقیق، منابع مرتبط حفظ و منابع غیر مرتبط حذف گردید. به منظور بالا بردن کیفیت کار، جست و جوی مقالات توسط دو نفر که آشنایی کامل به روش‌های جست و جوی منابع اطلاعاتی داشتند به صورت جداگانه انجام شد.

۳- گزینش، پالایش و سازماندهی مطالعات

این مرحله به داوری درباره تعیین مطالعات مرتبط با نیازهای دانشی اختصاص دارد. داوری که نیازمند تدوین ملاک‌هایی برای گزینش و دسته‌بندی مطالعات است (کاویانی و همکاران، ۱۳۹۷). معیارهای اصلی ورود^۱ در این پژوهش شامل موارد زیر بوده است.

۱- مقالات، پایان نامه‌ها، رساله‌ها و کتاب‌های چاپ شده در حوزه تربیت اقتصادی، سواد اقتصادی، برنامه درسی اقتصاد و آموزش اقتصاد در فاصله سال‌های ۱۳۹۸-۱۳۸۵ در داخل کشور و ۲۰۱۹-۱۹۹۵ در خارج از کشور است. از آنجایی که سنتزپژوهی صرفاً با

داده‌های کیفی سر و کار دارد، لذا مقالات، پژوهش‌ها، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌هایی که با روش‌های کیفی مناسب از قبیل: مصاحبه، مشاهده، مرور نظامند، کتابخانه‌ای و سایر روش‌های کیفی و همچنین منابعی که با روش‌های کمی پیمایشی، تجربی و هم‌بستگی انجام شده‌اند اما دارای نتایج کیفی بودند، مورد بررسی قرار گرفت.

۲- منابع باید داده‌ها و اطلاعات کافی را در ارتباط با اهداف پژوهش گزارش کرده باشند، از این رو کفایت یک پژوهش جهت بررسی در این پژوهش، گزارش بازده‌های آموزشی حاصل از تربیت اقتصادی در برنامه درسی است.

۳- پژوهش‌هایی که فرایند بررسی تخصصی را زیر نظر داوران متخصص طی می‌کنند و به صورت مقاله کامل از طریق برخط یا به طور کامل چاپ شده باشد.

با توجه به جستجوهای انجام شده در مجموع ۶۱۳ مطالعه (۵۱ مطالعه داخلی) و (۵۶۲ مطالعه خارجی) در راستای ملاک‌های ورود این پژوهش یافت شد که تعدادی از این مطالعات برای ورود به تحلیل نهایی مناسب نبودند و بر اساس ملاک‌های خروج از فرایند تحلیل خارج شدند. ملاک‌های خروج این پژوهش شامل موارد زیر است:

۱- پژوهش‌هایی که اطلاعات کافی در زمینه اهداف این پژوهش ارائه نداده بودند. به عبارت دیگر پژوهش‌هایی که صرفاً به توصیف تربیت اقتصادی پرداخته بودند و به مزایا و بازده‌های آن نپرداخته بودند.

۲- پژوهش‌هایی که فاقد کیفیت لازم علمی بودند از این جهت که در مجلات بی‌کیفیت منتشر شده بودند.

۳- پژوهش‌هایی که فاقد الگوی روش شناختی مناسب بودند.

بر این اساس، روند بررسی پژوهش‌ها و مقالات به ترتیب به این شرح است: کل مطالعات مرتبط با کلید واژه‌ها ۶۱۳ مورد، حذف مطالعات نامرتب پس از بررسی عناوین ۳۸۹ مورد، چکیده مقالات مورد بررسی ۲۲۴ مورد، حذف مطالعات نامرتب پس از بررسی چکیده ۹۶ مورد، مقالات مرتبط با متن کامل ۱۲۸ مورد، حذف مطالعات نامرتب پس از بررسی متن کامل ۷۶ مورد، کل مقالات نهایی ۵۲ مورد. بنابراین در این پژوهش ۵۲ مطالعه به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفت.

همان‌طور که بیان شد برای تحلیل نهایی در این پژوهش از یافته‌های ۵۲ پژوهش (مقاله علمی-پژوهشی، پایان‌نامه، رساله و کتاب) استفاده شده است که در جدول (۱) ویژگی‌ها و نتایج این پژوهش‌ها اشاره شده است.

جدول ۱: ویژگی‌های اولیه پژوهش‌های مورد بررسی

کد مقاله	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	یافته‌ها
۱	ابراهیمی هرستانی، طراحی الگوی برنامه درسی تربیت اقتصادی برای دوره‌های ابتدایی و اول متوسطه مبتنی بر اقتصاد مقاومتی (۱۳۹۷)، دانشگاه تبریز، رساله دکتری	در این الگو سازماندهی افقی برنامه درسی به صورت تلفیقی است. سازماندهی عمودی برنامه درسی، در سه پایه اول ابتدایی از جزیی به کلی است، در ادامه همین روند، در سه پایه دوم کلی و همچنین سازماندهی به صورت مارپیچی شروع شود. سازماندهی محتوا در دوره اول متوسطه به صورت برنامه درسی مارپیچی است. روش‌های یادگیری شامل بحث‌گروهی، حل مسئله، دریافت مفهوم، کاوش‌گری به شیوه محاکم قضایی، ایفای نقش و بارش مغزی است. روش‌های ارزشیابی شامل آزمون‌های کتبی و شفاهی، مشاهده عملکرد به صورت محسوس و غیرمحسوس، ارزشیابی تکالیف، مقاله‌نویسی، مصاحبه یا گزارش به منظور خوداندکاسی دانش‌آموزان و سنجش عملکرد مشارکت در بحث‌های گروهی است.
۲	قندهاری، طراحی الگوی مطلوب برنامه درسی تربیت اقتصادی برای دوره اول ابتدایی در جمهوری اسلامی (۱۳۹۷)، دانشگاه تربیت مدرس، رساله دکتری	در یافته‌های این پژوهش، اهداف الگو در چهار خوشه ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های اجتماعی، اخلاق اقتصادی و مفاهیم اقتصادی به دست آمده است که هر خوشه در بردارنده مفاهیمی است که جوهر هدف و محتوا را توأمان، در ابعاد دانشی و مهارتی پوشش داده است. روش سازماندهی با استفاده از الگوی تلفیقی دانه تسییحی و فعالیت‌های یادگیری در دو کارکرد اولیه (فراهم سازی فرصت‌های مجزا) و ثانویه (محتوای درسی موجود) تدارک یافته و در نهایت ارزشیابی میزان یادگیری دانش‌آموزان از طریق کارپوشه، سنجش عملکردی، سنجش مستقیم رفتار توسط والدین، بند نویسی، ریاضی و داستان فراهم شده است.
۳	پاک‌مهر و تیموری، طراحی برنامه درسی تربیت اقتصادی با تأکید بر مبانی دینی (۱۳۹۵). دانشگاه فردوسی مشهد، مقاله علمی	توجه به مبانی دینی اعتقادی، اخلاقی و فقهی تلویحات مهمی در زمینه طراحی برنامه درسی تربیت اقتصادی دارد و اولین حوزه در زمینه تربیت اقتصادی، عقاید اقتصادی است. در عرصه اخلاق اقتصادی، مواردی نظیر سبک زندگی، رفتارها، انصاف، انفاق، گذشت، ایثار و ... با توجه به ویژگی‌های مخاطبین مورد نظر باشد. در حوزه فقه اقتصادی بایستی احکام خمس و زکات و معاملات مورد توجه قرار گیرد.

کد مقاله	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	یافته‌ها
۴	علی پور، ناطقی و فقیهی، شناسایی مؤلفه‌های اقتصادی در برنامه‌های درسی بر اساس نظریه داده‌بنیاد (۱۳۹۵)، مقاله علمی - پژوهشی	مفوله‌های اصلی عبارتند از عقاید اقتصادی، سواد اقتصادی، اخلاق اقتصادی و احکام اقتصادی با زیر مقوله‌های (احکام مالکیت، احکام تجارت، احکام دولت و احکام مصرف).
۵	طغیانی، بررسی مؤلفه‌های اصلی الگوی اسلامی - ایرانی تربیت اقتصادی (۱۳۹۱)، دانشگاه امام صادق، رساله دکتری	مفوله‌های هفت‌گانه (اختیار و انتخاب، تخصص و تقسیم‌کار، روابط و تعاملات، قواعد تعامل، انگیزه‌ها، کار و آفرینش و تخصیص) برای بیان نظام فکری تربیت اقتصادی اسلامی - ایرانی تعیین شد.
۶	نژادهدی، آموزش مفاهیم اقتصاد در دوره ابتدایی ایران و ارائه الگوی مطلوب (۱۳۸۷)، دانشگاه علامه طباطبائی، پایان نامه ارشد	اهداف را در سه حیطه شناختی، نگرشی و مهارتی می‌توان تعیین کرد. محتوا شامل مفاهیم پایه: کالا و خدمات، تولیدکننده، مصرف‌کننده، کمپایی، انتخاب، هزینه‌فرصت، تخصص، پول، پس‌انداز و منابع (انسانی، طبیعی و سرمایه‌ای) است. از روش‌های آموزش الگوی تعاملی چون روش پرسش و پاسخ، ایفای نقش، بحث گروهی و یادگیری مشارکتی می‌توان استفاده کرد. ارزشیابی هم تشخیصی، تکوینی و تراکمی است و مهم‌ترین روش‌های ارزشیابی در الگوی مورد نظر عبارتند از: ارزشیابی مشارکتی، کتبی و عملی
۷	پرتسی وی، خفید و سنت باهارما، عوامل مؤثر بر مشکلات یادگیری اقتصاد: مطالعه دانش‌آموزان دوره متوسطه منطقه کادوس (۲۰۱۹)، اندونزی، مقاله علمی	تصورات دانش‌آموزان از اثر بخشی روش‌های تدریس معلم، تأثیر مستقیمی بر افزایش انگیزه و کاهش مشکلات یادگیری موضوعات اقتصادی دارد.
۸	سیرا، اهمیت شبیه‌سازی آموزش و یادگیری اقتصاد: دیدگاه دانش‌آموزان (۲۰۱۹)، اسپانیا، مقاله علمی	دانش‌آموزان روش‌های حل مسأله و ایفای نقش را به عنوان ابزار مفیدی در یادگیری اقتصاد تصور می‌کنند و با استفاده از روش شبیه‌سازی، درک آنها از مشکلات پیچیده اقتصادی در دنیای واقعی تغییر کرده‌است و میزان مسئولیت‌پذیری آنها به واسطه مشارکت فعال در جریان یادگیری افزایش یافته‌است.
۹	شنل و لوئرالد، انگیزه‌عاملی تأثیرگذار بر موفقیت دانش‌آموزان در اقتصاد (۲۰۱۹)، آلمان، مقاله علمی	اگر محتوا و ساختار برنامه درسی متناسب با علائق و نیازهای دانش‌آموزان باشد، سطح دانش و شایستگی‌های اقتصادی آنها افزایش می‌یابد؛ همچنین معلمان می‌توانند با مرتبط ساختن موضوعات و محتوای کتاب‌های درسی

کد مقاله	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	یافته‌ها
		به علایق قبلی و تجارب زندگی روزمره دانش‌آموزان، این امر را محقق سازند.
۱۰	باسیا، مسلم و عثمان ^۱ ، اثربخشی استفاده از مدل جیگساو ^۲ در بهبود موفقیت یاددهی-یادگیری اقتصاد توسط دانش‌آموزان (۲۰۱۸)، اندونزی، مقاله علمی	استفاده از مدل جیگساو در فرایند یاددهی-یادگیری اقتصاد موجب موفقیت و پیشرفت دانش‌آموزان می‌شود.
۱۱	سن تومبه ^۳ ، دیدگاه معلمان درباره چالش‌های تدریس اقتصاد: مطالعه موردی یک دبیرستان در اوگاندا (۲۰۱۸)، اوگاندا، مقاله علمی	کتاب‌های درسی نامناسب و عدم گروه‌بندی و تعداد زیاد دانش‌آموزان در کلاس درس مهم‌ترین موانع تدریس اقتصاد می‌باشند.
۱۲	لای، لین و یونه ^۴ ، اثربخشی یادگیری معکوس گروهی بر کلاس درس اقتصاد در دبیرستان‌های فنی و حرفه‌ای (۲۰۱۸)، تایوان، مقاله علمی	با استفاده از رویکرد یادگیری معکوس گروهی، عملکرد و انگیزه دانش‌آموزان برای یادگیری اقتصاد افزایش می‌یابد.
۱۳	یادانائ ^۵ ، اثرات مقایسه‌ای آموزش مشارکتی و حل مسئله بر موفقیت علمی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه در درس اقتصاد (۲۰۱۸)، غنا، مقاله علمی	بعد از استفاده از رویکردهای آموزشی مشارکتی و حل مسئله میزان میانگین نمرات دانش‌آموزان افزایش چشم‌گیری یافته‌است. نتایج همچنین بر اهمیت تربیت و بازآموزی معلمان برای به کارگیری رویکردهای آموزش مشارکتی و حل مسئله تأکید داشت.
۱۴	باباتونده، بندیکت و آدو ^۶ ، مطالعه تطبیقی عملکرد دانش‌آموزان در مفاهیم اقتصادی و سایر مفاهیم برنامه درسی مطالعات اجتماعی (۲۰۱۷)، نیجریه، مقاله علمی	تلفیق مفاهیم اقتصادی در محتوای برنامه درسی مطالعات اجتماعی، همراه با سایر مفاهیم توجیه‌پذیر است و می‌تواند به تحقق اهداف مطالعات اجتماعی کمک کند.

1. Schnell & Loerwald
2. Basyah, Muslem & Usman
3. Jigsaw
4. Sentumbwe
5. Lai, Lin & Yueh
6. Yidana
7. Babatunde, Benedict & Adu

یافته‌ها	کد مقاله مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)
<p>هنگامی موضوعات و مفاهیم اقتصادی با روش‌هایی فراتر از تخته و گچ به دانش‌آموزان آموزش داده شوند، آنها شانس تجربه یادگیری را به طور مستقیم پیدا می‌کنند. روش یادگیری تجربی نه تنها فضای یادگیری را تغییر نمی‌دهد بلکه موجب می‌شود دانش‌آموزان از یادگیری لذت برده و مشتاقانه در فعالیت‌های کلاس درس اقتصاد مشارکت نمایند.</p>	<p>۱۵ ساچدوا^۱، هیجان‌انگیز ساختن کلاس‌های درس اقتصاد: نقش یادگیری تجربی (۲۰۱۷)، هند، مقاله علمی</p>
<p>مهم‌ترین مؤلفه‌های راهبرد پیشنهاد شده برای آموزش و ارزیابی عبارتند از: تلفیق پویای آموزش، یادگیری و ارزیابی؛ توجه به نظریه هوش‌های چندگانه برای تلفیق، توجه به سبک‌های مختلف یادگیری؛ توجه به فرایند یاددهی-یادگیری هدایت‌شده؛ مرتبط ساختن فعالیت‌های کلاس درس با ایده‌های بزرگ؛ استفاده خلاقانه از گروه‌های کوچک؛ تأمل بر بازخورد سازنده؛ صرف زمان کافی برای آموزش؛ کاربرد هوشمندانه ارزشیابی تراکمی و تشخیصی؛ توجه دقیق به فرایندهای اجرا قبل از شروع ارزشیابی؛ ارزشیابی کیفی از فعالیت‌های دانش‌آموزان و توجه به فعالیت‌های یاددهی-یادگیری موقعیتی.</p>	<p>۱۶ ماسیمانگا^۲، آموزش و ارزشیابی: راهبردی برای یاددهی و یادگیری اثر بخش در برنامه درسی علوم اقتصادی و مدیریت (۲۰۱۷)، افرقای جنوبی، رساله دکتری</p>
<p>استفاده از روش تئاتر خوانی علاوه بر آسان‌سازی درک مفاهیم اقتصادی، مهارت‌های خواندن، نوشتن، گوش فرا دادن و صحبت کردن دانش‌آموزان را نیز بهبود می‌بخشد.</p>	<p>۱۷ ولانداری و نارمادیتیا^۳، تئاتر خوانی به عنوان ابزاری برای درک مفاهیم اقتصادی سخت (۲۰۱۷)، اندونزی، مقاله علمی</p>
<p>تلفیق مفاهیم اقتصادی در آموزش ریاضیات دانش و یادگیری دانش‌آموزان را در هر دو حیطه افزایش می‌دهد و موجب شکل‌گیری یادگیری واقعی در دانش‌آموزان می‌شود.</p>	<p>۱۸ آلتوسر و هارتر^۴، ریاضیات و اقتصاد: اجرای واقعی آموزش در پایه‌های کودکستان تا پنجم ابتدایی (۲۰۱۶)، آمریکا، مقاله علمی</p>
<p>تلفیق مفاهیم اقتصادی در سایر موضوعات به رشد تفکر انتقادی، تحلیل آگاهانه متون و کاربرد مفاهیم در زندگی واقعی توسط دانش‌آموزان کمک می‌کند؛ همچنین، معلمان ریاضی، زبان‌های خارجه و ادبیات انگلیسی در کنار معلمان علوم اجتماعی نیز به درک عمیق‌تر و معنا دارتر مفاهیم اقتصادی دست می‌یابند.</p>	<p>۱۹ اسمیرنوا^۵، طراحی برنامه درسی میان رشته‌ای اقتصاد: تلفیق مفاهیم اقتصادی در رشته‌های مختلف، (۲۰۱۶)، آمریکا، مقاله علمی</p>

1. Sachdeva
2. Msimanga
3. Wulandari & Narmaditya
4. Althausser & Harter
5. Smirnova

کد مقاله	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	یافته‌ها
۲۰	بادموس، آگبتیو اولوی می‌سی و اومه ترزا ^۱ ، منابع آموزشی: سطح استفاده در آموزش و یادگیری اقتصاد در دوره متوسطه منطقه ۴ آموزشی ایالت لاگوس ^۲ نیجریه (۲۰۱۶)، نیجریه، مقاله علمی	سطح استفاده معلم از منابع آموزشی تأثیرات مهمی بر اثربخشی تدریس مفاهیم و موضوعات اقتصادی دارد؛ همچنین میزان عملکرد دانش‌آموزان در درس اقتصاد بعد از استفاده معلم از منابع آموزشی در فرایند تدریس، پیشرفت قابل توجهی یافته‌است
۲۱	حبیبو ^۳ ، بررسی عوامل تأثیرگذار بر اثربخشی معلمان اقتصاد در مدارس متوسطه عمومی در متروپلیس سوکوتو ^۴ (۲۰۱۶)، نیجریه، مقاله علمی	روش‌های تدریس ضعیف، مطالب و منابع آموزشی نامناسب و بی‌کفایتی معلمان در تدریس، بر فرایند آموزش و یادگیری اقتصاد تأثیر می‌گذارند.
۲۲	سینگ، شیوام و یادو وانشی ^۵ ، اثربخشی یادگیری ترکیبی در کلاس درس اقتصاد (۲۰۱۶)، هند، مقاله علمی	دانش‌آموزانی که اقتصاد را با روش یادگیری ترکیبی می‌آموزند، در مقایسه با سایر دانش‌آموزان، موفق‌ترند و سواد اقتصادی آنان نیز بیش‌تر است.
۲۳	واسیلیکی، پانا گوئیتا و استاوراکولی ^۶ ، استاوراکولی ^۷ ، روش جدیدی برای تدریس اقتصاد در دوره متوسطه (۲۰۱۶)، یونان، مقاله علمی	نتایج نشان داد که ایجاد فضای مناسب در کلاس و مشارکت دانش‌آموزان در جریان یادگیری، پیشنهاد مهمی برای آسان‌سازی مسیر تفکر تحلیلی، پیشرفت تجارب یادگیری و رشد عاطفی دانش‌آموزان در رابطه با آموزش موضوعات اقتصادی است.
۲۴	آیرز ^۸ ، مطالعه کیفی دانش‌محتوای تربیتی و جهت‌گیری شخصی نسبت به اقتصاد در معلمان اقتصاد دوره متوسطه (۲۰۱۵)، آمریکا، رساله دکتری	مهم‌ترین عوامل جهت‌گیری شخصی عبارت بودند از تجارب زندگی، تجارب و سوابق شغلی، تمایلات سیاسی و باورها درباره آموزش اقتصاد؛ همچنین اهداف معلمان از آموزش اقتصاد عبارت بود از رشد مهارت‌ها و دانش اقتصادی، آماده‌سازی دانش‌آموزان برای انجام مسئولیت‌های شهروندی و آماده‌سازی دانش‌آموزان برای تصمیم‌گیری اقتصادی درست برای آینده زندگی.

1. Badmos, Agbetioluwayemisi & Umeh Theresa
2. Lagos
3. Habibu
4. Sokoto
5. Singh, Shivam & Yaduvansi
6. Vasiliki, Panagoita & Stavrakouli
7. Ayers

کد مقاله	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	یافته‌ها
۲۵	ادو و گالوی ^۱ ، تأثیر یادگیری مشارکتی بر دانش و نگرش دانش‌آموزان درباره اقتصاد (۲۰۱۵) نیجریه، مقاله علمی	روش یادگیری مشارکتی موفقیت دانش‌آموزان در درس اقتصاد را افزایش داده و نگرش آنها را نسبت به اقتصاد بهبود بخشیده است؛ همچنین معلمان باید در فرایند آموزش و تدریس اقتصاد از این روش استفاده کنند.
۲۶	اوزگبه ^۲ ، تأثیرات راهبرد یادگیری الکترونیکی بر موفقیت دانش‌آموزان در درس اقتصاد (۲۰۱۵)، نیجریه، مقاله علمی	میانگین نمرات دانش‌آموزانی که موضوعات اقتصادی با راهبرد یادگیری الکترونیکی به آنها آموزش داده شده بود بالاتر از نمرات دانش‌آموزانی بود که موضوعات با روش سخنرانی به آنها ارائه شده بود.
۲۷	اوزگبه، اولب هیل و نوس ^۳ اثر مقایسه‌ای راهبردهای آموزش سازمان‌دهنده تصویری و توضیحی بر موفقیت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه در درس اقتصاد (۲۰۱۵)، نیجریه، مقاله علمی	راهبرد سازمان‌دهنده تصویری در مقایسه با راهبرد توضیحی تأثیر بیشتری بر موفقیت دانش‌آموزان در درس اقتصاد دارد.
۲۸	روسار ^۴ ، توافق سازنده در کلاس اقتصاد: کسب نتایج یادگیری قصد شده با استفاده از بازی‌های کلاسی (۲۰۱۵)، استونی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد	بازی‌های کلاسی همراه با سایر فعالیت‌های یادگیری با فراهم آوردن رویکرد فراگیرمحور، محیط یادگیری اقتصاد را در کلاس درس ارتقا می‌بخشد. استفاده از رویکرد ساختن‌گرایی به ایجاد محیط یادگیری‌ای کمک می‌کند که در آن دانش‌آموزان قادر به درک مطالب یاد گرفته می‌شوند و از سویی می‌دانند چرا یاد می‌گیرند. استفاده از بازی‌های کلاسی به عنوان روش آموزش، موجب تقویت مهارت‌آموزی دانش‌آموزان شده و قابلیت انتقال این مهارت‌ها را به موقعیت‌های واقعی زندگی افزایش می‌دهد.
۲۹	کرونین ^۵ ، تغییر دادن ادراکات: تجارب تجارب شش نفر از معلمان پایه‌سوم ابتدایی درباره تلفیق مفاهیم اقتصادی در باشگاه‌های کتاب‌خوانی (۲۰۱۵)، آمریکا	معلمان تلفیق مفاهیم اقتصادی و مهارت‌های خواندن را تجربه‌ای مثبت برای استفاده مؤثر از زمان آموزش و تحقق یادگیری معنادار در دانش‌آموزان ارزیابی کردند.

1. Adu & Galloway
2. Oziegbe
3. Oziegbe, Olebhielle & Nwose
4. Roosaar
5. Cronin

یافته‌ها	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	کد مقاله
<p>آزمایشگاه تربیت اقتصادی نقش مهمی در تشویق دانش‌آموزان به مشارکت بیش‌تر در فرایند یادگیری و بهبود کیفیت یادگیری مفاهیم و موضوعات اقتصادی دارد.</p>	<p>نواینی، سوچیپتو و ساباندی^۱، آزمایشگاه تربیت اقتصادی، شروع یادگیری معنادار اقتصاد از طریق آزمایشگاه (۲۰۱۵)، مقاله علمی</p>	۳۰
<p>بر معنادار ساختن یادگیری اقتصاد، استفاده از مطالعات موردی در آموزش اقتصاد و مرتبط ساختن راهبردهای یاددهی-یادگیری با مسایل اجتماعی به عنوان عوامل مؤثر بر لذت‌بخش ساختن یادگیری اقتصاد تأکید می‌شود.</p>	<p>آریخوژییل^۲، یادگیری لذت‌بخش اقتصاد در دوره متوسطه (۲۰۱۴)، هند، مقاله علمی</p>	۳۱
<p>شیوه‌ای که دانش‌آموزان به کمک آن معلمان را بر حسب دانش محتوای اقتصادی، توانایی برقراری ارتباط، روش‌های تدریس و مهارت‌های مدیریت کلاس ارزیابی می‌کنند رابطه مستقیمی با نگرش دانش‌آموزان در رابطه با اقتصاد دارد. همچنین هنگامی که درک دانش‌آموزان از توانمندی‌های معلم اقتصاد پایین باشد، نگرش آنها درباره درس اقتصاد نیز منفی است.</p>	<p>ادو، گالوی و اولای^۳، ویژگی‌های معلم و نگرش دانش‌آموزان درباره اقتصاد در دوره متوسطه: دیدگاه‌های دانش‌آموزان ایالت اویو^۴ نیجریه (۲۰۱۴)، نیجریه، مقاله علمی</p>	۳۲
<p>ماهیت موضوع اقتصاد مستلزم استفاده از روش‌های آموزش دانش‌آموزمحور است. مشارکت فعال در کلاس درس، انگیزه یادگیری موضوعات اقتصادی را در دانش‌آموزان افزایش می‌دهد. تمرین‌های شبیه‌سازی و ایفای نقش، مشارکت فعال دانش‌آموزان را در کلاس درس افزایش داده و موجب می‌شود فراگیران مطالب یادگرفته شده در کلاس را به موقعیت‌های واقعی زندگی پیوند بزنند. معلم نقش راهنما و تسهیل‌گر را دارد و به عنوان کنترل‌کننده و منبع دانش مطرح نیست. میزان عملکرد دانش‌آموزان در موضوعات اقتصادی، با گروه‌بندی و کار در گروه‌های کوچک بهتر از زمانی است که آنها در کلاس‌های معمولی با تعداد دانش‌آموزان زیاد حضور می‌یابند. مشارکت فعال در جریان یادگیری موضوعات اقتصادی، مستلزم تغییر فضای معمولی کلاس درس و بردن آموزش به محیط‌های خارج از کلاس است.</p>	<p>سکونا^۵، یادگیری فعال در کلاس درس اقتصاد دبیرستان: چارچوبی برای مشارکت فراگیر (۲۰۱۴)، آفریقای جنوبی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد</p>	۳۳

1. Noviani, Soetjipto & Sabandi
2. Areekhuzhiyil
3. Olaoye
4. Oyo
5. Sekwena

کد مقاله	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	یافته‌ها
۳۴	فلانگان ^۱ ، ایجاد محیط یادگیری واقعی در کلاس درس اقتصاد پایه دهم با طرح آموزش پیش‌رو (۲۰۱۴)، آفریقای جنوبی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.	مهارت‌های یادگیری واقعی در آموزش اقتصاد مانند حل مسئله و تفکر انتقادی می‌توانند با استفاده از رویکرد آموزشی پیش‌رو رشد یابند. اگرچه مشارکت و درگیری بیش‌تر دانش‌آموز در رویکرد آموزشی پیش‌رو نیاز است، اما نقش مربی به عنوان کارشناس آگاه و تسهیل‌گر فرایند آموزش در جای خود مهم است. دانش‌آموزان راهبردهای یادگیری مشارکتی را که یکی از اصول یادگیری واقعی است را می‌پذیرند و از کار در گروه‌های کوچک لذت می‌برند. معلم‌ها با استفاده از کارتون‌ها و بازی‌های گروهی به عنوان راهبردهای آموزشی اضافی در تدریس مفاهیم و موضوعات اقتصادی، به کسب تجربه یادگیری بیش‌تر و واقعی‌تر دانش‌آموزان کمک می‌کنند.
۳۵	کاس ^۲ ، بردن اقتصاد به خارج از کلاس درس: تکالیف میدانی (۲۰۱۴)، ترکیه، مقاله علمی	تکالیف و فعالیت‌های میدانی خارج از کلاس به دانش‌آموزان کمک می‌کند که درک کنند فعالیت‌های روزمره زندگی‌شان به میزان زیادی به اقتصاد وابسته اند.
۳۶	سیمینیکا و آریلیا ^۳ ، یادگیری خودراهبری در تربیت اقتصادی (۲۰۱۳)، رومانی، مقاله علمی	یادگیری خودراهبری در تربیت اقتصادی فرایندی است که ابتکار عمل در آن به دست افرادی است که می‌توانند نیازهای یادگیری خود را تعیین کنند، مهارت و توانمندی‌های موجود و مورد نیاز خودشان را با توجه موقعیت تشخیص دهند و مکانسیم‌های انگیزشی و عاطفی خود را درک کنند. فراگیر ابتکار عمل و خلاقیت دارد. زمان اختصاص یافته به یادگیری مفاهیم و موضوعات انعطاف‌پذیر است و محتوای موضوعی معمولاً آزادانه و توسط فرد انتخاب می‌شوند و نتایج یادگیری به صورت خود - ارزشیابی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.
۳۷	آسان ^۴ ، واکاوی درک فراگیران از مفاهیم اقتصاد و مدیریت از طریق نظریه تنوع یادگیری: تجارب کلاس	استفاده از راهبرد نظریه تنوع یادگیری، کیفیت یادگیری را افزایش می‌دهد.

1. Flanagan
2. Kose
3. Siminica & Aurelia
4. Assan

کد مقاله	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	یافته‌ها
	درس (۲۰۱۱)، آفریقای جنوبی، مقاله علمی	
۳۸	اوکو ^۱ ، اثربخشی منابع و مطالب آموزشی در تدریس و یادگیری اقتصاد در دوره متوسطه عمومی در منطقه شمال اونیشا ^۲ L. G. A (۲۰۱۱)، نیجریه، مقاله علمی	میانگین عملکرد دانش‌آموزانی که در یادگیری اقتصاد از منابع آموزشی متنوع استفاده می‌کنند بالاتر از میانگین عملکرد دانش‌آموزانی است که در آموزش اقتصاد به آنها از منابع آموزشی استفاده نمی‌شود
۳۹	رایان براون ^۳ ، مقایسه روش‌های آموزش اقتصاد در دوره متوسطه آمریکا و ایالت شن زن ^۴ چین (۲۰۱۱) آمریکا، رساله دکتری	هم در آمریکا و هم در ایالت شن زن چین، معلمان اقتصاد را به زندگی روزمره دانش‌آموزان مرتبط می‌سازند. در آموزش اقتصاد از روش‌های دانش‌آموز محور و معلم‌محور (سستی و جدید) استفاده می‌کنند. برای پیگیری سرفصل‌های برنامه درسی از کتاب استفاده می‌کنند. در فرایند آموزش، از منابع فناوری و تکنولوژیکی مختلفی استفاده می‌کنند. تکالیف را به عنوان فعالیت‌های یاددهی-یادگیری به کار می‌برند. ارزشیابی هم به شیوه تکوینی و در جریان آموزش انجام می‌شود و هم به شیوه پایانی برای پشت سر گذاشتن امتحانات نهایی.
۴۰	بوشاتی ^۵ ، درک اقتصادی دانش‌آموزان دوره متوسطه آلبانی: عوامل مرتبط با موفقیت، اندازه‌گیری شده از طریق نمرات آزمون سواد اقتصادی (۲۰۱۰)، امریکا، رساله دکتری	دانش و سواد اقتصادی دانش‌آموزان پایه‌های یازدهم و دوازدهم بعد از گذراندن واحد درسی اجباری اقتصاد افزایش یافته‌است. زیرا: در دسترس بودن تکنولوژی‌های آموزشی جدید مانند استفاده از کامپیوتر در سال‌های اخیر، افق‌های جدیدی را در کارگیری مطالب و منابع یاددهی-یادگیری دانش‌آموز محور گشوده است.
۴۱	جاپلی ^۶ ، سواد اقتصادی: مقایسه‌ای بین‌المللی (۲۰۱۰)، ایتالیا، مقاله علمی	سواد اقتصادی شهروندان یکی از مهم‌ترین عوامل رشد و پیشرفت کشورها محسوب می‌شود.
۴۲	فین کلشتاین ^۷ ، همکاران ^۷ ، اثرات اقتصاد مبتنی بر مسأله بر آموزش	آموزش به شیوه حل مسأله موجب یادگیری بهتر اقتصاد می‌شود؛ همچنین معلمان از نتایج به کارگیری روش حل مسأله در فرایند یادگیری، احساس

1. Oko
2. Onitsha
3. Ryan Brown
4. Shenzhen
5. Bushati
6. Jappelli
7. Finkelstein

کد مقاله	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	یافته‌ها
	اقتصاد در دوره متوسطه (۲۰۱۰)، امریکا، کتاب	رضایت بیشتری دارند.
۴۳	نیدرجان ^۱ و شاگ، آیا دانش‌آموزان می‌توانند اقتصاد را با تلفیق در برنامه درسی تاریخ آمریکا یاد بگیرند؟ (۲۰۰۸)، امریکا، مقاله علمی	نتایج نشان داد که تلفیق اقتصاد در موضوعات غیراقتصادی می‌تواند درک دانش‌آموزان از مفاهیم و موضوعات اقتصادی را بهبود بخشد.
۴۴	چوی ^۲ ، بررسی باورهای معلمان پیش از خدمت درباره دانش و تدریس تربیت اقتصادی (۲۰۰۸)، امریکا، رساله دکتری	معلمان قبل از خدمت به ماهیت اقتصاد به دو شکل علمی و عملی می‌نگرند. معلمان برای اثربخش بودن آموزش اقتصاد، خود را ملزم به استفاده از مثال‌های مرتبط با زندگی می‌دانند.
۴۵	کانگ ^۳ ، اهداف معلمان (کودکستان تا پایه هشتم) شرکت کننده در دوره آموزش پیش از خدمت اقتصاد: کاربرد نظریه اقدام منطقی و نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده (۲۰۰۷)، امریکا، رساله دکتری	اهداف معلمان از تدریس اقتصاد از پشتیبانی مدیریت مدرسه و همچنین شایستگی علمی برای تدریس تأثیر می‌پذیرد.
۴۶	نظیر ^۴ ، آموزش اقتصاد در دوره متوسطه مالدیو: مدل یادگیری مشارکتی (۲۰۰۶)، مالدیو، رساله دکتری	تغییرات قابل توجه در نگرش و ادراکات معلمان و دانش‌آموزان درباره شیوه سنتی معلم محور نسبت به شیوه‌های فعال و دانش‌آموز محور مشاهده شد. به گونه‌ای که معلمان و دانش‌آموزان شیوه یادگیری مشارکتی را به عنوان یک شیوه فعال در آموزش اقتصاد تصور می‌کنند. دانش‌آموزان کار کردن در گروه را دوست دارند و مشارکت فعال آنها در فعالیت‌های کلاسی و انگیزه آنها برای یادگیری اقتصادی در حین اجرای مدل یادگیری مشارکتی افزایش می‌یابد.
۴۷	نظیر ^۵ ، تلفیق اقتصاد در برنامه درسی: از کودکستان تا پایه دوازدهم (۲۰۰۳)، یونان، مقاله علمی	نمرات دانش‌آموزان مدرسی که سطوح بالا و متوسطی از تلفیق اقتصاد در برنامه درسی مطالعات اجتماعی را داشتند، بالاتر از سطح میانگین بود و مدرسی که سطوح پایین‌تری از تلفیق را داشتند نمراتشان پایین‌تر از میانگین گزارش شد.

1. Niederjohn
 2. Choi
 3. Kang
 4. Nazeer
 5. Nazeer
- ۲۷

کد مقاله	مشخصات منبع (پژوهشگران، عنوان، سال اجرا، مکان پژوهش، نوع سند)	یافته‌ها
۴۸	هاسکل و جنکینز ^۱ ، آموزش اقتصاد از طریق روش‌های سوادآموزی (۲۰۰۳)، امریکا، مقاله علمی	با تلفیق و معرفی مفاهیم اقتصادی از طریق روش‌های سوادآموزی دانش‌آموزان می‌توانند با واژگان و مفاهیم اقتصادی بیشتری آشنا شوند و هم‌زمان در سواد خواندن و نوشتن پیشرفت کنند. یادگیری مفاهیم اقتصادی از طریق برنامه درسی سوادآموزی موجب می‌شود دانش‌آموزان این مفاهیم را به سایر حوزه‌های زندگی خود تعمیم داده و یادگیری جنبه واقعی‌تری پیدا کنند. همچنین تلفیق اقتصاد در آموزش سواد خواندن و نوشتن موجب صرفه‌جویی در وقت و منابع آموزشی در برنامه درسی شلوغ می‌شود.
۴۹	مانجی ^۲ ، عوامل تعیین‌کننده موفقیت در یادگیری اقتصاد در مدارس متوسطه کنیا ^۳ (۲۰۰۱)، کنیا، رساله دکتری	روش‌های تدریس فعال، شایستگی‌های علمی و حرفه‌ای، مسئولیت و تجربه معلم و منابع آموزشی مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر یادگیری اقتصاد در مدارس متوسطه هستند.
۵۰	لنی ^۴ ، تأثیر روش مشارکتی و تسلط یاب بر حفظ و یادگیری اقتصادی (۱۹۹۹) امریکا، مقاله علمی	استفاده از روش یادگیری مشارکتی و تسلط یاب موجب حفظ و یادگیری بهتر مفاهیم اقتصادی می‌شود.
۵۱	لنی، موزلی و پک ^۵ ، ایده‌های کودکان درباره مفاهیم انتخاب شده هنر و اقتصاد قبل و بعد از آموزش به شیوه تلفیقی (۱۹۹۶). امریکا، مقاله علمی	تلفیق موجب افزایش درک بهتر مفاهیم اقتصادی و هنری در دانش‌آموزان شده و مفاهیم اقتصادی در مقایسه با مفاهیم هنری بهتر یاد گرفته شده‌اند؛ همچنین تلفیق این دو حوزه یادگیری (اقتصاد و هنر) می‌تواند موجب یادگیری عمیق‌تر و ماندگارتر مفاهیم در جهت انتقال به محیط‌های واقعی زندگی شود.
۵۲	هسو ^۶ ، آموزش اقتصاد خانه از طریق تلفیق با ادبیات در تایوان ^۷ : دیدگاه معلمان آموزش اقتصاد خانه (۱۹۹۵)، چین، رساله دکتری	معلمان به طور کلی با تلفیق برنامه درسی ادبیات و برنامه درسی اقتصاد موافقت اما تأکید دارند هنگام تلفیق باید در انتخاب روش‌های تدریس دقت بیشتری شود و در فرایند آموزش از آثار ادبی نویسندگان معاصر چینی همچون طنز، کمدی، داستان‌های کوتاه و مقالات ادبی نیز استفاده شود.

1. Haskell & Jenkins
2. Mwangi
3. Kenya
4. Laney
5. Moseley
6. Hsu
7. Taiwan

۴- تعیین چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل

این مرحله چارچوبی پیوند دهنده است که اطلاعات به دست آمده در پیرامون آن تشکیل می‌شوند (مارش^۱، نقل از مشایخ و عابدی، ۱۳۹۲). از این رو چارچوب ادراکی شکل گرفته در این پژوهش حول یک مفهوم اصلی است:

عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی دوره آموزش عمومی، این چارچوب به عناصر دهگانه برنامه درسی اکر^۲ (۲۰۰۴) (منطق، اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی-یادگیری، نقش معلم، مواد و منابع آموزشی، گروه‌بندی فراگیران، مکان، زمان و سنجش و ارزشیابی) اشاره دارد.

۵- پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فراورده‌های ملموس

با توجه به یافته‌های حاصل از پژوهش‌های مرتبط با هدف پژوهش حاضر، ابتدا کلیه مفاهیم از طریق فرایند کدگذاری باز استخراج و سپس بر اساس فرایند کدگذاری محوری و گزینشی، کلیه مؤلفه‌های بر اساس مفاهیم مشترک دسته‌بندی می‌شوند.

۶- ارائه نتایج ترکیب

در این بخش با توجه به فرایند سنتزپژوهی در یک نمای کلی با مرور داده‌ها و کدگذاری، در بخش فراورده‌های سنتزپژوهی، الگویی جهت تبیین عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی در دوره آموزش عمومی طراحی می‌گردد.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهشی عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی در دوره آموزش عمومی را چگونه تبیین می‌کند؟

1. Marsh

2. Akker

جدول شماره ۲. عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی در دوره آموزش عمومی

کد گزینشی (مقوله اصلی)	کدهای محوری (مقوله‌ها)	کدهای باز (مفاهیم)
عناصر برنامه درسی	منطق	<p>تلفیق مفاهیم اقتصادی در محتوای برنامه درسی مطالعات اجتماعی، می‌تواند به تحقق اهداف مطالعات اجتماعی کمک کند (۱۴)؛ تلفیق مفاهیم اقتصادی در آموزش ریاضیات موجب شکل‌گیری یادگیری واقعی در دانش‌آموزان می‌شود (۱۸)؛ تلفیق مفاهیم اقتصادی در سایر موضوعات به رشد تفکر انتقادی، تحلیل آگاهانه متون و کاربرد مفاهیم در زندگی واقعی توسط دانش‌آموزان کمک می‌کند (۱۹)؛ تلفیق مفاهیم اقتصادی و مهارت‌های خواندن تجربه‌ای مثبت برای استفاده مؤثر از زمان آموزش و تحقق یادگیری معنادار در دانش‌آموزان است (۲۹)؛ سواد اقتصادی شهروندان یکی از مهم‌ترین عوامل رشد و پیشرفت کشورها محسوب می‌شود (۴۱)؛ تلفیق اقتصاد در موضوعات غیراقتصادی می‌تواند درک دانش‌آموزان از مفاهیم و موضوعات اقتصادی را بهبود بخشد (۴۳)؛ نمرات دانش‌آموزان مدرسی که سطوح بالا و متوسطی از تلفیق اقتصاد در برنامه درسی مطالعات اجتماعی را داشتند، بالاتر از سطح میانگین بود (۴۷)؛ همچنین تلفیق اقتصاد در آموزش سواد خواندن و نوشتن موجب صرفه‌جویی در وقت و منابع آموزشی می‌شود (۴۸)؛ تلفیق دو حوزه یادگیری (اقتصاد و هنر) می‌تواند موجب یادگیری عمیق‌تر و ماندگارتر مفاهیم در جهت انتقال به محیط‌های واقعی زندگی شود (۵۱).</p>
	اهداف	<p>کسب و رشد ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های اجتماعی، اخلاق اقتصادی و مفاهیم اقتصادی در ابعاد دانشی و مهارتی (۲)؛ اهداف را در سه حیطه شناختی، نگرشی و مهارتی می‌توان تعیین کرد (۶)؛ رشد مهارت‌ها و دانش اقتصادی، آماده‌سازی دانش‌آموزان برای انجام مسئولیت‌های شهروندی و تصمیم‌گیری اقتصادی درست برای آینده زندگی (۲۴).</p>
	محتوا	<p>در عرصه اخلاق اقتصادی، مواردی نظیر سبک زندگی، رفتارها، انصاف، انفاق، گذشت، ایثار و ... با توجه به ویژگی‌های مخاطبین مورد نظر باشد. در حوزه فقه اقتصادی بایستی احکام خمس و زکات و معاملات مورد توجه قرار گیرد (۳)؛ عقاید اقتصادی، سواد اقتصادی، اخلاق اقتصادی و احکام اقتصادی با زیر مقوله‌های (احکام مالکیت، احکام تجارت، احکام دولت و</p>

کد گزینشی (مقوله اصلی)	کدهای محوری (مقوله‌ها)	کدهای باز (مفاهیم)
	<p>راهبردهای یاددهی یادگیری</p>	<p>احکام مصرف (۴)؛ دانش مربوط به مقوله‌های هفت‌گانه (انتخاب و انتخاب، تخصص و تقسیم‌کار، روابط و تعاملات، قواعد تعامل، انگیزه‌ها، کار و آفرینش و تخصیص) (۵). مفاهیم پایه: کالا و خدمات، تولیدکننده، مصرف‌کننده، کمیابی، انتخاب، هزینه‌فرصت، تخصص، پول، پس‌انداز و منابع (انسانی، طبیعی و سرمایه‌ای) (۶).</p> <p>روش‌های یادگیری شامل بحث‌گروهی، حل‌مسأله، دریافت مفهوم، کاوش‌گری به شیوه محاکم قضایی، ایفای نقش و بارش مغزی است (۱) (۶) (۸) (۱۳) (۲۸) (۳۳) (۳۴) (۴۲)؛ استفاده از مدل جیگساو در فرایند یاددهی - یادگیری اقتصاد موجب موفقیت و پیشرفت دانش‌آموزان می‌شود (۱۰)؛ با استفاده از رویکرد یادگیری معکوس گروهی، عملکرد و انگیزه دانش‌آموزان برای یادگیری اقتصاد افزایش می‌یابد (۱۲)؛ تلفیق پویای آموزش، یادگیری و ارزیابی، توجه به نظریه هوش‌های چندگانه برای تلفیق، توجه به سبک‌های مختلف یادگیری؛ توجه به فرایند یاددهی-یادگیری هدایت‌شده؛ مرتبط ساختن فعالیت‌های کلاس درس با ایده‌های بزرگ (۱۶)؛ استفاده از روش تناثر خوانی موجب آسان‌سازی درک مفاهیم اقتصادی می‌شود (۱۷)؛ دانش‌آموزانی که اقتصاد را با روش یادگیری ترکیبی می‌آموزند، در مقایسه با سایر دانش‌آموزان، موفق‌ترند (۲۲)؛ ایجاد فضای مناسب در کلاس و مشارکت دانش‌آموزان در جریان یادگیری، پیش‌نیاز مهمی برای آسان‌سازی مسیر تفکر تحلیلی، پیشرفت تجارب یادگیری و رشد عاطفی دانش‌آموزان در رابطه با آموزش موضوعات اقتصادی است (۲۳) (۲۵) (۴۶) (۵۰)؛ میانگین نمرات اقتصاد با استفاده از راهبرد یادگیری الکترونیکی بالاتر از میانگین نمرات با روش سخنرانی است (۲۶)؛ راهبرد سازمان‌دهنده تصویری در مقایسه با راهبرد توضیحی تأثیر بیشتری بر موفقیت دانش‌آموزان در درس اقتصاد دارد (۲۷)؛ استفاده از رویکرد ساختن‌گرایی به ایجاد محیط یادگیری‌ای کمک می‌کند که در آن دانش‌آموزان قادر به درک مطالب یاد گرفته می‌شوند و از سویی می‌دانند چرا یاد می‌گیرند (۲۸)؛ آزمایشگاه تربیت اقتصادی نقش مهمی در تشویق دانش‌آموزان به مشارکت بیشتر در فرایند یادگیری و بهبود کیفیت یادگیری موضوعات اقتصادی دارد (۳۰)؛ استفاده از</p>

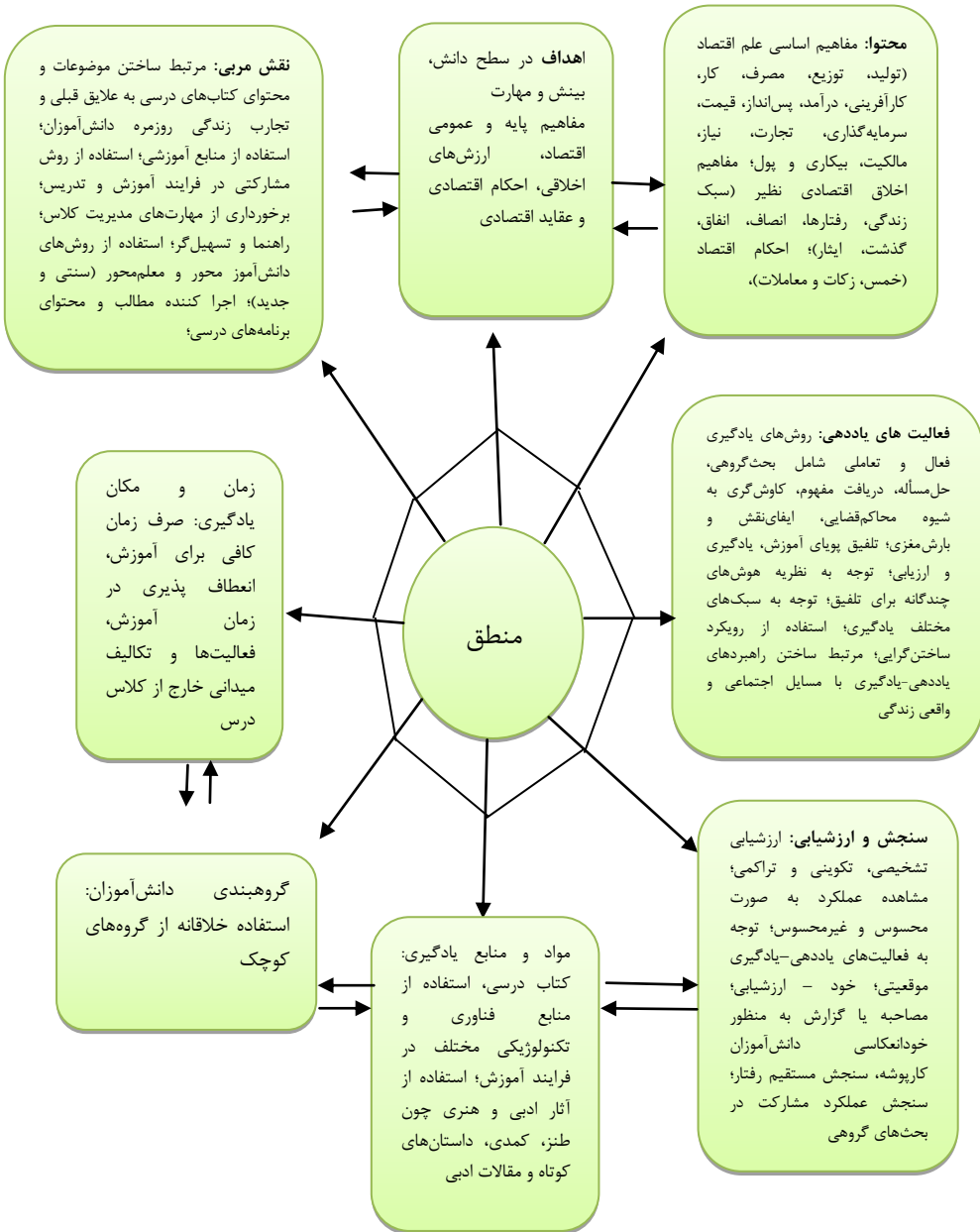
کد گزینشی (مقوله اصلی)	کدهای محوری (مقوله‌ها)	کدهای باز (مفاهیم)
		<p>مطالعات‌موردی در آموزش اقتصاد و مرتبط ساختن راهبردهای یاددهی- یادگیری با مسایل اجتماعی به عنوان عوامل مؤثر بر لذت‌بخش ساختن یادگیری اقتصاد تأکید می‌شود (۳۱)؛ یادگیری خودراهبری در تربیت اقتصادی فرایندی است که ابتکار عمل در دست دانش‌آموزان است (۳۶)؛ استفاده از راهبرد نظریه تنوع یادگیری، کیفیت یادگیری را افزایش می‌دهد (۳۷)؛ معلمان در آموزش اقتصاد از روش‌های دانش‌آموز محور و معلم‌محور (ستی و جدید) استفاده می‌کنند (۳۹)؛ تکالیف را به عنوان فعالیت‌های یاددهی- یادگیری به کار می‌برند (۳۹)؛ روش‌های تدریس فعال، شایستگی‌های علمی و حرفه‌ای، مسئولیت و تجربه معلم و منابع آموزشی مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر یادگیری اقتصاد در مدارس متوسطه هستند (۴۹).</p>
	نقش مربی	<p>تصورات دانش‌آموزان از اثر بخشی روش‌های تدریس معلم، تأثیر مستقیمی بر افزایش انگیزه و کاهش مشکلات یادگیری موضوعات اقتصادی دارد (۷)؛ معلمان می‌توانند با مرتبط ساختن موضوعات و محتوای کتاب‌های درسی به علایق قبلی و تجارب زندگی روزمره دانش‌آموزان، تربیت اقتصادی را محقق سازند (۹)؛ سطح استفاده معلم از منابع آموزشی تأثیرات مهمی بر اثربخشی تدریس مفاهیم و موضوعات اقتصادی دارد (۲۰)؛ بی‌کفایتی معلمان در تدریس، بر فرایند آموزش و یادگیری اقتصاد تأثیر می‌گذارد (۲۱)؛ هنگامی که درک دانش‌آموزان از توانمندی‌های معلم پایین باشد، نگرش آنها درباره درس اقتصاد نیز منفی است (۳۲)؛ معلم نقش راهنما و تسهیل‌گر را دارد و به عنوان کنترل‌کننده و منبع دانش مطرح نیست (۳۳) (۳۴)؛ معلم‌ها با استفاده از کارتون‌ها و بازی‌های گروهی به عنوان راهبردهای آموزشی اضافی در تدریس مفاهیم و موضوعات اقتصادی، به کسب تجربه یادگیری بیش‌تر و واقعی‌تر دانش‌آموزان کمک می‌کنند (۳۴)؛ معلمان برای اثربخش بودن آموزش اقتصاد، خود را ملزم به استفاده از مثال‌های مرتبط با زندگی می‌دانند (۴۴)؛ اهداف معلمان از تدریس اقتصاد از پشتیبانی مدیریت مدرسه و همچنین شایستگی علمی برای تدریس تأثیر می‌پذیرد (۴۵)؛ شایستگی‌های علمی و حرفه‌ای، مسئولیت و تجربه معلم و منابع آموزشی مهم‌ترین عوامل</p>

کد گزینشی (مقوله اصلی)	کدهای محوری (مقوله‌ها)	کدهای باز (مفاهیم)
		<p>تأثیرگذار بر یادگیری اقتصاد در مدارس متوسطه هستند (۴۹)؛</p> <p>کتاب‌های درسی از مهم‌ترین موانع تدریس اقتصاد می‌باشند (۱۱)؛ سطح استفاده معلم از منابع آموزشی تأثیرات مهمی بر اثربخشی تدریس مفاهیم و موضوعات اقتصادی دارد (۲۰)؛ میانگین عملکرد دانش‌آموزانی که در یادگیری اقتصاد از منابع آموزشی متنوع استفاده می‌کنند بالاتر از میانگین عملکرد دانش‌آموزانی است که در آموزش اقتصاد به آنها از منابع آموزشی استفاده نمی‌شود (۳۸)؛ استفاده از منابع فناوری و تکنولوژیکی مختلف در فرایند آموزش (۳۹)؛ در دسترس بودن تکنولوژی‌های آموزشی جدید مانند استفاده از کامپیوتر در سال‌های اخیر، افق‌های جدیدی را در کارگیری مطالب و منابع یاددهی - یادگیری دانش‌آموز محور گشوده‌است (۴۰)؛ منابع آموزشی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر یادگیری اقتصاد در مدارس متوسطه هستند (۴۹)؛ در فرایند آموزش اقتصاد از آثار ادبی نویسندگان معاصر همچون طنز، کمدی، داستان‌های کوتاه و مقالات ادبی نیز استفاده شود (۵۲).</p> <p>عدم گروه‌بندی در کلاس درس از مهم‌ترین موانع تدریس اقتصاد می‌باشند (۱۱)؛ استفاده خلاقانه از گروه‌های کوچک (۱۶)؛ میزان عملکرد دانش‌آموزان در موضوعات اقتصادی، با گروه‌بندی و کار در گروه‌های کوچک بهتر از زمانی است که آنها در کلاس‌های معمولی با تعداد دانش‌آموزان زیاد حضور می‌یابند (۳۳)؛ دانش‌آموزان از کار در گروه‌های کوچک لذت می‌برند (۳۳)؛ دانش‌آموزان از کار در گروه‌های کوچک لذت می‌برند (۳۴)؛ دانش‌آموزان کار کردن در گروه را دوست دارند (۴۶).</p> <p>مشارکت فعال در جریان یادگیری موضوعات اقتصادی، مستلزم تغییر فضای معمولی کلاس درس و بردن آموزش به محیط‌های خارج از کلاس است (۳۳)؛ تکالیف و فعالیت‌های میدانی خارج از کلاس به دانش‌آموزان کمک می‌کند که درک کنند فعالیت‌های روزمره زندگی‌شان به میزان زیادی به اقتصاد مرتبط است (۳۵).</p> <p>صرف زمان کافی برای آموزش (۱۶)؛ زمان اختصاص یافته به یادگیری مفاهیم و موضوعات انعطاف‌پذیر است (۳۶).</p>

کد گزینشی (مقوله اصلی)	کدهای محوری (مقوله‌ها)	کدهای باز (مفاهیم)
	سنجش	<p>مشاهده عملکرد به صورت محسوس و غیرمحسوس، ارزشیابی تکالیف، مقاله‌نویسی، مصاحبه یا گزارش به منظور خودانعکاسی دانش‌آموزان و سنجش عملکرد مشارکت در بحث‌های گروهی است (۱)؛ ارزشیابی میزان یادگیری دانش‌آموزان از طریق کارپوشه، سنجش عملکردی، سنجش مستقیم رفتار توسط والدین، بندنویسی، ریاضی و داستان فراهم شده است (۲)؛ ارزشیابی هم تشخیصی، تکوینی و تراکمی است و مهم‌ترین روش‌های ارزشیابی در الگوی مورد نظر عبارتند از: ارزشیابی مشارکتی، کتبی و عملی (۶)؛ کاربرد هوشمندانه ارزشیابی تراکمی و تشخیصی؛ توجه دقیق به فرایندهای اجرا قبل از شروع ارزشیابی، ارزشیابی کیفی از فعالیت‌های دانش‌آموزان و توجه به فعالیت‌های یاددهی-یادگیری موقعیتی (۱۶)؛ نتایج یادگیری به صورت خود - ارزشیابی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند (۳۶)؛ ارزشیابی هم به شیوه تکوینی و در جریان آموزش انجام می‌شود و هم به شیوه پایانی برای پشت سر گذاشتن امتحانات نهایی (۳۹)؛</p>

بر اساس جدول شماره (۲) با توجه به کدهای باز (مفاهیم) استخراج شده از نتایج پژوهش‌های انجام شده، ده کد محوری (مقوله) (منطق و چرایی، اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، نقش مربی، مواد و منابع آموزشی، گروه‌بندی فراگیران، مکان، زمان و سنجش) در قالب یک مقوله هسته‌ای (عناصر برنامه درسی) می‌توان الگویی را به شرح زیر تنظیم کرد:

شکل ۲: چارچوب الگوی پیشنهادی عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی برای دوره آموزش عمومی (برگرفته از الگوی تارنکبوتی اکر^۱)

نتیجه‌گیری و بحث

پژوهش حاضر با هدف تبیین عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی در دوره آموزش عمومی انجام شد. بر اساس یافته‌های پژوهش، عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی بر اساس هر یک از دوره‌های تحصیلی به شرح جدول‌های زیر است:

جدول شماره (۳). طبقه‌بندی عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی دوره ابتدایی

موضوع	اهداف	محتوا	فصلیت‌های یاددهی	نقش معلم	اهداف و منابع	گروه‌بندی	زمان و مکان	ارزشیابی و پایش
کمک به تحقق اهداف مطالعات اجتماعی	آشنایی با مفاهیم پایه و عمومی اقتصاد، ایجاد نگرش مثبت به برخی از ارزش‌های اخلاقی،	مفاهیم اساسی علم اقتصاد (تولید، توزیع، مصرف، کار، کارآفرینی، درآمد، پس‌انداز، قیمت، سرمایه‌گذاری، تجارت، نیاز، مالکیت، بیکاری و پول،	سخنرانی داستان گویی، نمایش، گردش علمی	راهنما و تسهیل‌گر؛ استفاده از روش‌های دانش‌آموز محور و معلم‌محور (سنتی و جدید)؛ اجراکننده مطالب و محتوای برنامه‌های درسی؛ مرتبط ساختن موضوعات و محتوای کتاب‌های درسی به علایق قبلی و تجارب زندگی روزمره	کتاب، درسی، استفاده از منابع فناوری و تکنولوژیکی مختلف در فرایند آموزش؛ آثار ادبی و هنری چون طنز، کمدی، داستان‌های کوتاه	استفاده از گروه‌های کوچک	صرف زمان کافی برای آموزش، انعطاف‌پذیری در زمان آموزش، فعالیت‌ها و تکالیف میدانی خارج از کلاس درس	آزمون‌های کتبی و شفاهی، مشاهده، کارپوشه

منطق	اهداف	محتوا	بازدهی	فعالیت‌های	منبع	مواد و منبع	گروه‌بندی	زمان و مکان	ارزشیابی و ارزشیابی
رشد تفکر انتقادی تحلیل آگاهانه متون و کاربرد مفاهیم در زندگی واقعی	آشنایی با مفاهیم اخلاق اقتصادی عمومی اقتصاد، ایجاد نگرش مثبت به ارزش‌های اخلاقی، آشنایی با احکام و عقاید اقتصادی، کسب مهارت‌های کارآفرینی	مفاهیم اخلاق اقتصادی نظیر (سبک زندگی، رفتارها، انصاف، انفاق، گذشت، ایثار) احکام اقتصاد (خمس، زکات و معاملات)	سخنرانی، بحث و گفتگو، حل مسأله، پروژه، شبیه‌سازی، فعالیت‌های میدانی (بازدید از کارخانه و کارگاه)، کاوشگری به شیوه محاکم قضایی، ایفای نقش و بارش مغزی، گردش علمی	راهنما و تسهیل‌گر؛ استفاده از روش‌های دانش‌آموز محور و معلم محور (سنتی و جدید)؛ اجرا کننده مطالب و محتوای برنامه‌های درسی؛ مرتبط ساختن موضوعات و محتوای کتاب‌های درسی به علایق قبلی و تجارب زندگی روزمره	کتاب درسی، استفاده از منابع فناوری و تکنولوژیکی مختلف در فرایندهای آموزش؛ استفاده از آثار ادبی و هنری چون طنز، کمدی، داستان‌های کوتاه و مقالات ادبی	استفاده از گروه‌های کوچک	صرف زمان کافی برای آموزش، انعطاف‌پذیری در زمان آموزش، فعالیت‌ها و تکالیف میدانی خارج از کلاس درس	پروژه‌های فردی و گروهی، مشاهده، کارپوشه نمونه کار فرم خود-ارزشیابی	

بر اساس بررسی‌های به عمل آمده و یافته‌های مقاله، منطق برنامه‌دستی تربیت اقتصادی در دوره ابتدایی کمک به تحقق اهداف مطالعات اجتماعی و در دوره متوسطه، رشد تفکر انتقادی و کاربرد مفاهیم اقتصادی در زندگی واقعی است. آشنایی با مفاهیم پایه و عمومی اقتصاد و ایجاد نگرش مثبت به برخی از ارزش‌های اخلاقی از مهمترین اهداف برنامه‌دستی تربیت

اقتصادی در دوره ابتدایی و متوسطه است که با یافته‌های پژوهش قندهاری (۱۳۹۷) همسو است. مفاهیم اساسی علم اقتصاد (تولید، توزیع، مصرف، کار، کارآفرینی، درآمد، پس‌انداز، قیمت، سرمایه‌گذاری، تجارت، نیاز، مالکیت، بیکاری و پول) در دوره ابتدایی و مفاهیم اخلاق اقتصادی نظیر (سبک زندگی، رفتارها، انصاف، انفاق، گذشت، ایثار) در دوره متوسطه، محتوای برنامه درسی را تشکیل می‌دهند که در مؤلفه اصلاح الگوی مصرف با یافته‌های پژوهش کشتی‌آرای، عمادزاده و یزدانی (۱۳۹۷) همخوانی دارد. در هر دو دوره، بر استفاده از روش‌های فعال یادگیری تأکید شده است که با یافته‌های پژوهش‌های آماجیر و همکاران (۲۰۱۸) و آسارتا، جنینگز و گریمز (۲۰۱۶) همسو است؛ همچنین، معلم نقش راهنما و تسهیلگر دارد که این با پژوهش واتز (۲۰۰۵) همخوانی دارد. منابع فناوری و تکنولوژیکی به عنوان ابزار و منابع کمک آموزشی اهمیت دارند که با یافته‌های پژوهش واتز (۲۰۰۵) همسو است. استفاده از گروه‌های کوچک و انعطاف‌پذیری در مکان و زمان آموزش در هر دو دوره مهم است؛ همچنین استفاده از روش‌های ارزشیابی کیفی اهمیت دارد که با یافته‌های پژوهش آسارتا، جنینگز و گریمز (۲۰۱۶) همخوانی دارد.

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، در خصوص عناصر برنامه درسی تربیت اقتصادی در دوره آموزش عمومی پیشنهاد می‌شود:

- در زمان اختصاص یافته برای تدریس مطالعات اجتماعی دوره اول متوسطه و درس اقتصاد دوره دوم متوسطه بازنگری شود. زیرا آموزش محتوای این دو درس با کمبود زمان مواجه است و معلمان به ویژه در دوره دوم متوسطه نمی‌توانند بخش‌هایی از کتاب اقتصاد را در زمان ۲ ساعت در هفته تدریس کنند.
- یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر موفقیت برنامه درسی معلم است. بنابراین، در دوره آموزش عمومی دقت شود تا معلمان برخوردار از سواد اقتصادی مناسب انتخاب شوند و شایستگی‌های علمی آنان در تدریس مفاهیم و موضوعات اقتصادی از طریق شرکت در کلاس‌های ضمن خدمت و کارگاه‌های آموزشی تقویت گردد.

منابع

ابراهیمی هرستانی، اصغر. (۱۳۹۷). ادراک فارغ‌التحصیلان دوره متوسطه اول از اقتصاد مقاومتی: پژوهشی پدیدارشناسانه. نشریه مطالعات راهبردی بسیج. شماره ۷۸.

- ابراهیمی هرستانی، اصغر. (۱۳۹۷). طراحی الگوی برنامه‌دستی تربیت اقتصادی مبتنی بر اقتصاد مقاومتی برای دوره‌های ابتدایی و اول متوسطه. رساله دکتری. دانشگاه تبریز. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- ایمانی، محسن (۱۳۹۱). تربیت اقتصادی در راستای تحقق تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی. مجله پیوند، فروردین و اردیبهشت، شماره ۳۹۰ و ۳۹۱، صص ۱۶-۱۵.
- پاک‌مهر، حمیده. تیموری، محمود. (۱۳۹۵). طراحی برنامه‌دستی تربیت اقتصادی با تأکید بر مبانی دینی. همایش ملی تازه‌های تعلیم و تربیت در نظام آموزشی ایران. دانشگاه آزاد اردکان.
- پیغامی، عادل و تورانی، حیدر. (۱۳۹۰). نقش برنامه‌دستی اقتصاد در برنامه‌دستی تعلیم و تربیت رسمی و عمومی دنیا: ارائه یک برنامه‌دستی عملی برای یک برنامه‌دستی مغفول. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، (۳۷) ۳، ۵۲-۳۱.
- رحمان‌پور، محمد، نصر اصفهانی، احمدرضا. سیادت، سیدعلی. (۱۳۹۴). بررسی رابطه مبانی و اصول برنامه‌دستی ملی جمهوری اسلامی ایران با مضامین اقتصاد مقاومتی به منظور پیشنهاد برنامه‌دستی مطلوب. فصلنامه علمی-پژوهشی رهیافت. ۹ (۳۱)، ۶۰-۴۱.
- شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). مبانی نظری سند تحول بنیادین. تهران: شورای عالی وزارت آموزش و پرورش.
- شورت، ادموند سی. (۱۳۹۶). روش‌شناسی مطالعات برنامه‌دستی. ترجمه محمود مهر محمدی و همکاران. چاپ پنجم. تهران: انتشارات سمت.
- طغیانی، مهدی و پیغامی، عادل. (۱۳۹۵). تعلیم و تربیت اقتصادی (جلد اول). چاپ اول. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- طغیانی، مهدی. (۱۳۹۱). بررسی مؤلفه‌های اصلی الگوی اسلامی - ایرانی تربیت اقتصادی. رساله دکتری. دانشکده اقتصاد و معارف اسلامی. دانشگاه امام‌صادق (ع).
- طغیانی، مهدی و زاهدی وفا، محمدهادی. (۱۳۹۱). امکان بهره‌گیری از آثار تمدن اسلامی در طراحی و تدوین الگوی اسلامی - ایرانی فرهنگ اقتصادی. معرفت اقتصادی، ۳ (۲)، ۷۶-۵۵.
- علی‌پور، فاطمه. ناطقی، فائزه. فقیهی، علیرضا. (۱۳۹۵). شناسایی مؤلفه‌های تربیت اقتصادی در برنامه‌دستی بر اساس نظریه داده‌بنیاد. دومین کنفرانس بین‌المللی مهندسی و علوم کاربردی.
- کاکوجویباری، علی‌اصغر. (۱۳۹۱). مسؤلیت آموزش و پرورش در تربیت اقتصادی دانش‌آموزان، رسانه معلمان، نیمه دوم تیرماه، شماره ۹۲، صص ۱۴.
- کاوایی، حسن و همکاران. (۱۳۹۷). الگوی برنامه‌ریزی درسی در کلاس معکوس: سنتز پژوهی روش‌ها. دو فصلنامه نظریه و عمل در برنامه‌دستی، (۶) ۱۱، ۲۷۱-۲۰۳.
- قندهاری، آزاده. (۱۳۹۷). طراحی الگوی مطلوب برنامه‌دستی تربیت اقتصادی برای دوره اول ابتدایی در جمهوری اسلامی. رساله دکتری. دانشگاه تربیت مدرس تهران. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.
- کشتی‌آرای، نرگس، عمادزاده، مصطفی و یزدانی، ابوالفضل. (۱۳۹۷). جامعه‌شناسی مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی برای طراحی در برنامه‌دستی آموزش و پرورش ایران. مطالعات جامعه‌شناسی، (۴۰) ۱۰، ۹۹-۸۵.

مارش، کالین جی. (۱۳۹۲). پژوهش تلفیقی: سنتز پژوهی. در روش‌شناسی مطالعات برنامه درسی. ترجمه فریده مشایخ و لطفعلی عابدی. تهران: انتشارات سمت. چاپ سوم.

نژادمهدی، رقیه. (۱۳۸۷). آموزش مفاهیم پایه اقتصاد در دوره ابتدایی ایران و ارائه الگوی مطلوب. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.

مهرمحمدی، محمود و محمودی، فیروز. (۱۳۹۱). وارونگی: رویکردی نوین به طراحی برنامه‌های درسی معطوف به تربیت حرفه‌ای با تأکید بر علوم تربیتی. دو فصل‌نامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی. ۳ (۱۴۱)، ۱۷۷-۱۴۱.

یوسف‌زاده، محمدرضا و آداک، موسی. (۱۳۹۷). بررسی محتوای کتاب‌های درسی دوره دوم ابتدایی بر مبنای تربیت اقتصادی از دیدگاه اسلام. فصلنامه مسایل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، ۳ (۲)، ۱۵۳-۱۸۲.

Adu, E. O., & Galloway, G. (2015). The effects of cooperative learning on students' economics achievement and attitude towards economics. *Journal of Economics*, 6 (1), 30-36.

Adu, E. O., Galloway, G., & Olaoye, O. (2014). Teachers' characteristics and students' attitude towards economics in secondary schools: Students' perspectives. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5 (16), 455.

Akarowhe, K. (2018). Roles of Economics Education in Sustainable National Development. *Journal of Global Economics*: 6.3.

Althausser, K., & Harter, C. (2016). Math and economics: Implementing authentic instruction in grades K-5. *Journal of Education and Training Studies*, 4 (4), 111-122.

Amagir, A., & et al (2018). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents. *Citizenship social & economic education*, 17 (1) 56-80.

Anthony, K.V., Smith, R.C., & Miller, N.C. (2014). Pre service elementary teachers' economic literacy: Closing gates to full implementation of the social studies curriculum. *The Journal of Social Studies Research*, 39 (1), 29-37.

Arekkuzhiyil, S. (2014). Joyful Learning of Economics at Secondary Schools. Brennen College of Teacher Education, Thalassery.

Asarta, C.J., Jennings, A.S., & Grimes, P.W. (2016). Economic Education Retrospective: 25 Years of Contributions from the American Economist. *The American Economist*: 1-16.

Assan, T. E. B. (2011). Exploring learner understanding of economics and management sciences (EMS) concepts through variation of learning theory: classroom experiences. *Problems of Education in the 21st Century*, 29, 7-21.

Ayers, C. A. (2015). *A qualitative study of the pedagogical content knowledge and personal orientations toward economics of award-winning secondary economics teachers*. The University of North Carolina at Greensboro.

Babatunde, D. A., Benedict, T. A., & Adu, E. O. (2016). A Comparative Study of Students' Performance in Economics Concepts and Other Concepts in Social Studies. *Journal of Sociology and Social Anthropology*, 7 (4): 256-261.

Badmos, M. AgbetiOluwayemisi, A. & Umeh Theresa, U. (2016). Instructional Material: Level of use in teaching and learning of economics in secondary

- schools. Mainland Education District IV, Lagos State Nigeria. *Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 6 (4): 107-112.
- Basyah, N. A., Muslem, A., & Usman, B. (2018). The Effectiveness of Using the Jigsaw Model to Improve Students' Economics Teaching-Learning Achievement. *Stanislaw Juszczak*, 30.
- Brown, E. R. (2011). *Comparison of instructional techniques of high school economics teachers in Georgia and Shenzhen, China* (Doctoral dissertation, Capella University).
- Bushati, D. (2010). *Economics understanding of Albanian high school students: Factors related to achievement as measured by test scores on the test of economic literacy* (Doctoral dissertation, University of Kansas).
- Choi, J. (2007). *A study of Pre service teachers' beliefs about knowledge and teaching in terms of economic education* (Doctoral dissertation, uga).
- Cooper, h. Hedges, L V. (2009). Research Synthesis as a scientific process. A chapter on: *The Handbook of Research synthesis and meta-Analysis*, Second Edition. Russell Sage.
- Cronin, S. (2015). *Changing Perceptions: Six Third Teachers' Experiences Integrating Economics with Book Clubs*. Degree of Philosophy in Early Childhood and Elementary Education .The college of Education and Development. Georgia State University, Atlanta, GA.
- Finkelstein, N and et al. (2010). Effects of Problem Based Economics on high school economics instruction. U.S. Department of Education.
- Flanagan, W. G. T. (2014). *Creating authentic learning environments in a grade 10 Economics classroom via a progressive teaching design*, master of education with specialization curriculum studies. University of South Africa.
- Georgiou, G.C. (2003). Integrating Economics in the K-12 Curriculum. *International Business & Economics Research Journal*. 2 (6).
- Habibu, N. (2016). A survey of factors influencing economics teacher's effectiveness in public secondary schools in Sokoto Metropolis's curriculum. *Journal of Sociology and Social Anthropology*, 7 (4), 256-261.
- Haskell, H. S. Jenkins, S.J. (2003). Teaching Economic Principles through Literacy Methods. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 4 (2).
- Hsu, M. R. (1995). Teaching home economics through literature in Taiwan: perspectives of home economics teachers. Doctoral dissertation, Iowa state university.
- Jappelli, T. (2010). *Economic Literacy: An International Comparison*. Center for Studies in Economics and finance. University of Salerno.
- Kaminski, H. (1996), *Economic education in secondary school*, Neuwied: Luchterhand.
- Kang, R. (2007). *PK-8 pre service teachers' intentions to teach economics: An application of the theory of reasoned action and the theory of planned behavior*. Texas A&M University.
- Khadka, C. B. (2016). Effectiveness of teaching Economics in higher secondary school level, Nepal. *Economic Journal of Development Issues*, 99-126.

- Kose, T. (2016). Taking economics out of the classroom: a field assignment. *International Journal of Pluralism and Economics Education*, 7 (3): 323-333.
- Kourilsky, Marilyn (1993), "An Integrated Teacher Education Model for Enhanced Economic Literacy", Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Atlanta, GA, April 12-16.
- Laney, J. D., Frerichs, D. K., Frerichs, L. P., & Pak, L. K. (1996). The effect of cooperative and mastery learning methods on primary grade students' learning and retention of economic concepts. *Early Education and Development*, 7 (3), 253-276.
- Laney, J. D., Moseley, P. A., & Pak, L. K. (1996). Children's ideas about selected art and economic concepts before and after an integrated unit of instruction. *Citizenship, Social and Economic Education*, 1 (1), 61-78.
- Msimanga, M. R. (2017). *Teach and assess: a strategy for effective teaching and learning in economic and management sciences* (Doctoral dissertation, University of the Free State).
- Mubita, S. L., & Kalimaposo, K. (2016). Factors Affecting Teaching and Learning of Home Economics in the Integrated Primary Curriculum: A Study of Selected Primary Schools in Lusaka province of Zambia. *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 3 (11), 9-16.
- Mwangi, J. K. (2001). Determinants of learning Achievement in Economics in Kenyan Secondary Schools. *Unpublished Ph. D Thesis. University of Nairobi*.
- National Council on Economic Education. (2007). *Voluntary National Content Standards in Economics*. New York.
- Nazeer, A. (2006). *Teaching economics at secondary school level in the Maldives: A cooperative learning model* (Doctoral dissertation, The University of Waikato).
- Niederjohn, M.S. Schug, M.C. (2008). Can Students Learn Economics in U.S. History? *The Journal of Private Enterprise* 23 (2): 167-176.
- Noviani, L., Soetjipto, B. E., & Sabandi, M. (2015). Economic Education Laboratory: Initiating a Meaningful Economic Learning through Laboratory. *Journal of Education and Practice*, 6 (33), 93-98.
- Oko, O. F. (2011). Effectiveness of Instructional Materials in Teaching and Learning of Economics in Public Secondary Schools in Onitsha North LGA. B.Sc. (Ed.) Project, University of Nigeria.
- Otto, A., & Serido, J. (2018). Economic socialization: Childhood, Adolescence, and early Adulthood. *Economic Psychology*. Edited by Rob Ranyard. John Wiley & Sons Ltd.
- Oziegbe, O. E., & Maxwell, O. (2016). Effect of instructional materials on senior secondary student's achievement in economics. *International Journal of Recent Advances in Multidisciplinary Research*, 3 (6), 1563-1566.
- Oziegbe, O. E., Maxwell, E., & Augustine, A. S. integration of ICT in the teaching/learning of economics in senior secondary schools. *International Journal of Contemporary Applied Sciences*, 3 (2), 260-273.
- Oziegbe, O. E., Olebchiele, E. P., & Nwose, L. N. (2015). Comparative Effect of Graphic Organizer and Expository teaching strategies on the achievement of

- Senior Secondary School students in Economics. *Journal of Educational Foundations*, 5 (1), 31-38.
- Pertiwi, R. S., Khafid, M., & Setyadharna, A. (2019). Factors Influencing Difficulties of Learning Economics (Study in Students of Kudus District High School). *Journal of Economic Education*, 8 (1), 48-56.
- Roosaar, E. (2015). Constructively aligned economics class achieving intended learning outcomes by using classroom's games. Master's Thesis, University of Tartu, Faculty of Economics and Business Administration.
- Sachdeva, S. (2009). Making economics classrooms exciting: Role of experiential learning. *Learning*, 53.
- Santomero, A.M. (2003). Knowledge is power: the importance of economic education. Based on speech given at the Pennsylvania Economic Association Annual Conference. West Chester University. West Chester, PA, On May 30.
- Schnell, C., & Loerwald, D. (2019). Interest as an influencing factor on student achievement in Economics: Evidence from a Study in Secondary Schools in Germany. *International Review of Economics Education*, 30, 100130.
- Sekwena, G. L. (2014). *Active learning in a high school economics class: a framework for learner engagement* (Doctoral dissertation, University of the Free State).
- Seiter, D.M. (1988). Economics in the Curriculum, ERIC Digest, Bloomington, IN: ERIC Clearinghouse for Social Studies/ Social Science Education, (ERIC Document Reproduction Service NO, ED 304 396).
- Sierra, J. (2019). The importance of simulation in teaching and learning economics: The students' perspective. *Innovations in Education and Teaching International*, 1-11.
- Siminica, M., & Dumitru, A. (2013). Self-directed learning in economic education. *International Journal of Education and Research*, 1 (12).
- Smirnova, N. V. (2016). Economics across the curriculum: Integration of economic concepts into various disciplines. *Perspectives on Economic Education Research, American Institute for Economic Research*, 10 (1), 21-40.
- Singh, S. Shivam, R. (2016). Effectiveness of blended learning in economics classroom. *International Journal of Academic Research and Development*. (1) (4): 13-15.
- Vasiliki, B., Panagiota, K., & Stavrakouli, K. M. (2016). A new teaching method for teaching economics in secondary education. *Journal of Research & Method in Education*, 6 (2), 86-93.
- Walstad, W.B. (2007). Five developments advancing economic education in United States: the role of the national council on economic education. Retrieved from National Council on Economic Education: <http://councilforeconed.org>.
- Watts, M. (2005). What Works: A Review of Research on Outcomes and Effective Program Delivery in Precollege Economic Education. National Council on Economic Education, New York, N.Y.
- Wulandari, D., & Narmaditya, B. S. (2017). Readers Theater as a Tool to Understand Difficult Concept in Economics. *International Education Studies*, 10 (5), 144-156.

Yidana, M. B. (2018). Comparative Effects of Problem-Based and Cooperative Instructional Approaches on Students' Academic Achievement in Senior High School Economics. *International Journal of Education and Evaluation*, 4 (1), 31-53.